

Gemeente Maastricht

↳ RETOURADRES POSTBUS 1992, 6201 BZ MAASTRICHT

de leden van de gemeenteraad

BEZOEKADRES
Mosae Forum 10
6211 DW Maastricht

POSTADRES
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht

WWW.GEMEENTEMAASRICHT.NL

ONDERWERP
Diverse stukken drugsbeleid

DATUM
19 maart 2015

BIJLAGEN
div.

BEHANDELD DOOR
J. (Jasperina) de Jonge

DOORKIESNUMMER
043 350 43 58

ONZE REFERENTIE

2015.10432

E-MAILADRES
jasperina.jongede@maastricht.nl

FAXNUMMER
043 350 44 48

UW REFERENTIE

-

Beste meneer/mevrouw,

Bij deze doen wij u ter informatie een tweetal documenten toekomen in het kader van het Maastrichtse drugsbeleid en de aanpak van drugsoverlast.

Het betreft de navolgende documenten:

- de rapportage "*Softdrugsbeleid in Maastricht: de tweede tussenbalans*" van de Politieacademie, januari 2015;
- "*Frontière: evaluatie 1 mei 2012-1 maart 2015*" van de gemeente Maastricht, maart 2015.

De rapportage "*Softdrugsbeleid in Maastricht: de tweede tussenbalans*" van de Politieacademie is in opdracht van de burgemeester uitgevoerd als actualisatie op "*het nieuwe coffeeshopbeleid: een overzichtelijke tussenbalans in Maastricht*" van april 2013, ook door de Politieacademie. De Politieacademie heeft onderzoek gedaan naar de stand van zaken ten aanzien van het Maastrichtse softdrugsbeleid c.q. de effecten van de invoering van het ingezetenen criterium per 1 mei 2012. De eerste rapportage van april 2013 gaf een eerste inzicht, de huidige actualisatie van januari 2015 geeft inzicht in de stand van zaken na (bijna) 3 jaar ingezetenen criterium.

"*Frontière: evaluatie van 1 mei 2012-1 maart 2015*" geeft inzicht in de aanpak van de drugsoverlast in Maastricht van 1 mei 2012 tot 1 maart 2015. Als instrument is Frontière in het leven geroepen om adequater om te kunnen gaan met overlastmeldingen ten aanzien van drugs; deze werkwijze is op hetzelfde moment gestart als de invoering van het ingezetenen criterium voor coffeeshops (1 mei 2012). Frontière heeft als doelstelling de integrale aanpak van drugsoverlast en drugscriminaliteit te versterken teneinde de in de stad door burgers gevoelde drugsoverlast en hiermee samenhangende onveiligheid zichtbaar en merkbaar te verminderen. De evaluatie geeft inzicht in de werkwijze en resultaten over de periode 1 mei 2012 tot 1 maart 2015.

De rapportage van de Politieacademie heeft deels gebruik gemaakt van het in opdracht van uw raad door bureau Flycatcher uitgevoerde onderzoek "*Ervaren drugsoverlast in Maastricht: 0- & 1-meting*" van september 2014.

DATUM
19 maart 2015

In een informatiebijeenkomst met uw raad (gepland op 31 maart a.s.) zullen de 2 hierboven
toegelichte documenten alsmede het Flycatcher-onderzoek aan de orde komen.

Met vriendelijke groet,
de lokale driehoek Maastricht,

De burgemeester van Maastricht,
O. Hoës

De officier van Justitie,
mr. A. Kemp

Teamchef basisteam Maastricht,
O.M.J. Laumen

Softdrugsbeleid in Maastricht: De tweede tussenbalans

januari 2015

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Onderzoeksvragen	4
1.3	Wat volgt	4
2.	Maastrichtse coffeeshops	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Belangrijke bevindingen	5
2.3	Omzetverlies en verstoorde verhoudingen	6
2.4	In vergelijking met het WODC	9
2.5	Afsluiting	10
3.	Systeemkennis: politieregistraties	11
3.1	Inleiding	11
3.2	Belangrijke bevindingen	11
3.3	Politiecijfers: een toelichting	12
3.4	Politieregistraties: inmiddels onder het niveau van 2010	15
4.	Straatinformatie	19
4.1	Inleiding	19
4.2	Belangrijke bevindingen	19
4.3	Het centrum: vooruitgang en stagnatie	20
4.3.1	Straatinformatie: kwalitatief	20
4.3.2	Straatinformatie: een mini-enquête	24
4.4	Wijken buiten het centrum: drugs als probleem én kans	25
4.4.1	Straatinformatie: kwalitatief	25
4.4.2	Straatinformatie: een mini-enquête	27
5.	In antwoord op de onderzoeksvragen	29
5.1	Inleiding	29
5.2	Wat zijn belangrijke patronen in het coffeeshopbezoek?	29
5.3	Welke trends tekenen zich af in de geregistreerde drugsincidenten?	29
5.4	Hoe ontwikkelt de drugsoverlast zich rondom coffeeshops en op stedelijk niveau?	30
5.5	Welke belangrijke ontwikkelingen zien professionals op de illegale softdrugsmarkt in Maastricht?	31
5.6	Aanbevelingen	32

Literatuur (34)

Bijlage 1 Verantwoording (35)

Colofon (36)

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De kabinetten Rutte I en Rutte II hebben forse beleidswijzigingen doorgevoerd in het softdrugsbeleid. Op basis van onderzoek door de Commissie van de Donk (“Geen deuren maar daden”), trok het kabinet Rutte I (letterlijk geciteerd) - drie conclusies (TK 2010-11, 24 077, nr. 259):

- Het middelengebruik van minderjarigen moet sterker worden tegengegaan. Met name kwetsbare jongeren dienen beschermd te worden tegen drugs- en alcoholgebruik, daarmee samenhangend probleemgedrag en tegen sociale marginalisering.
- Coffeeshops zijn uitgegroeid tot moeilijk beheersbare grote cannabisverkooppunten. De coffeeshops moeten terug naar waar ze oorspronkelijk voor bedoeld waren: verkooppunten voor de lokale gebruikers (kleinschalige gelegenheden).
- Versterking en verbreding van de strijd tegen de georganiseerde misdaad zijn nodig.

Het nieuwe beleid kwam tot uitdrukking in aanpassing van de gedoogcriteria in de aanwijzing Opiumwet van het Openbaar Ministerie. De bekende AHOJG-criteria (geen Affichering, geen Harddrugs, geen Overlast, geen verkoop aan Jeugdigen, geen verkoop van Grote hoeveelheden per transactie), werden uitgebreid met twee criteria, te weten:

- Het B-criterium: de coffeeshop als besloten club. Coffeeshops werden besloten clubs voor de lokale markt. Daartoe konden alleen meerderjarige ingezetenen van Nederland toegang krijgen tot een coffeeshop: op basis van lidmaatschap van de desbetreffende coffeeshop. Het lidmaatschap werd door de coffeeshophouder verleend. Dit werd gecontroleerd op basis van een verplichte ledenadministratie van de exploitant. Vanwege de nagestreefde kleinschaligheid zou het aantal leden van een coffeeshop worden gemaximeerd op 2.000. Het lidmaatschap was duurzaam: dus niet op dagelijkse basis bijvoorbeeld en voor tenminste één jaar.
- Het I-criterium: coffeeshops werden louter toegankelijk voor Nederlandse ingezetenen. Lidmaatschap van een coffeeshop is louter mogelijk voor ingezetenen van Nederland van 18 jaar of ouder. Een ingezetene is een persoon met zijn woonadres in een Nederlandse gemeente. Buitenlandse drugstoeristen (m.n. uit België, Duitsland en Frankrijk) hebben dus geen toegang meer tot een coffeeshop. Uit onderzoek in de grensstreek blijkt dat dit een enorm grote verandering betekent aan de voordeur van de coffeeshops: veel klanten komen namelijk uit het buitenland.

Per 1 mei 2012 werd in de gemeenten van de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland het Besloten Club- en het Ingezetenen criterium ingevoerd, met uitzondering van het maximumaantal leden van 2.000. Dus ook in Maastricht.

Bij de kabinetsformatie van Rutte II werd afgesproken het softdrugsbeleid te veranderen. Bij het nieuwe beleid kwam, kort door de bocht, het B-criterium te vervallen. De ‘wietpas’ werd geschrapt, maar het I-criterium bleef overeind, al was er ruimte voor “fasering van de handhaving” en voor “lokaal maatwerk”. In Maastricht blijft het I-criterium van kracht.

De minister van Veiligheid en Justitie vraagt in een brief d.d. 4 februari 2013 om het opstellen van een lokaal handhavingsplan. Het spreekt voor zich dat zo'n plan wordt gebaseerd op de lokale ervaringen die zijn opgedaan met het softdrugsbeleid sinds 1 mei 2012. Zo ook in Maastricht.

1.2 Onderzoeksvragen

In april 2013 verscheen een eerste tussenbalans van het nieuwe coffeeshopbeleid in Maastricht. De gemeente Maastricht heeft de Politieacademie gevraagd om ruim een jaar later een tweede tussenbalans op te maken. Daartoe worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. Wat zijn belangrijke patronen in het coffeeshopbezoek?
2. Welke trends tekenen zich af in de geregistreerde drugsincidenten?
3. Hoe ontwikkelt de drugsoverlast zich rondom coffeeshops en op stedelijk niveau?
4. Welke belangrijke ontwikkelingen zien professionals op de illegale softdrugsmarkt in Maastricht?

1.3 Wat volgt

Hoofdstuk 2 beschrijft de gang van zaken ten aanzien van (het bezoek van) coffeeshops. Hoofdstuk 3 is een systeemanalyse, gebaseerd op het registratiesysteem van de politie (BVH). In hoofdstuk 4 wordt op basis van straatinformatie, verzameld onder burgers en professionals, ingegaan op de ervaren drugsoverlast en op de illegale softdrugsmarkt. Hoofdstuk 5 trekt conclusies en formuleert aanbevelingen.

2. Maastrichtse coffeeshops

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft op hoofdlijnen het bezoek aan Maastrichtse coffeeshops sinds de introductie van het nieuwe softdrugsbeleid per 1 mei 2012. We baseren ons voornamelijk op interviews met experts en uitvoerders. We wilden onder meer het coffeeshopbezoek bespreken met de (houders van) de veertien Maastrichtse coffeeshops, maar dertien coffeeshops lieten via een advocaat weten daarvan af te zien. De veertiende coffeeshop gaf aan medewerking te willen verlenen, maar reageerde vervolgens niet op onze pogingen om een afspraak te maken. In paragraaf 2.4 vergelijken we onze kwalitatieve bevindingen met gegevens van een recent verschenen WODC-studie (Van Ooyen-Houben, Bieleman en Korf, 2014). Allereerst zetten we enkele belangrijke bevindingen op een rij.

2.2 Belangrijke bevindingen

1. De Maastrichtse coffeeshops worden sinds 1 mei 2012 geconfronteerd met een forse afname van klandizie en omzet. Het grote aantal buitenlandse coffeeshopklanten is weggevallen in Maastricht. Dit telt zwaar, omdat voor de beleidswijziging meer dan de helft van de bezoeken aan Maastrichtse coffeeshops werd afgelegd door personen die uit het buitenland kwamen.
2. De invoering van het B- en I-criterium leidde ertoe dat in 2012, na de beleidswijziging, ook veel 'Nederlandse coffeeshopklanten' weg bleven uit Maastrichtse coffeeshops. Door het schrappen van het B-criterium herstelde de Nederlandse coffeeshopmarkt zich enigszins, maar deze 'terugkeer' ligt volgens respondenten in Maastricht op een lager niveau dan gemiddeld in de zuidelijke grensstreek. De klantgerichtheid van illegale Maastrichtse handelaren lijkt te zijn toegenomen.
3. De gemeente Maastricht handhaaft het I-criterium. Dit stuit op verzet van coffeeshops. Het resulteerde in rechtszaken. In mei 2013 lieten dertien (verenigde) coffeeshops niet-ingezetenen weer toe. Het resulteerde in een tijdelijke toestroom van buitenlandse coffeeshopklanten, gevolgd door sluiting van elf coffeeshops op last van de gemeente. Er worden nu geen niet-ingezetenen meer aangetroffen in Maastrichtse coffeeshops. Die kunnen wel terecht in Limburgse coffeeshopgemeenten die het I-criterium niet handhaven.
4. Het grote omzetverlies vanwege het wegvallen van de 'buitenlandse' coffeeshopklanten (niet-ingezetenen) is op jaarbasis een verliespost van tientallen miljoenen voor de Maastrichtse coffeeshops. Dit is in overeenstemming met het kabinetsbeleid, want de Maastrichtse coffeeshops zijn kleinschaliger geworden. Er stroomt veel minder geld via 'de achterdeur' van deze coffeeshops het criminele hennepcultuur-circuit in.

2.3 Omzetverlies en verstoorde verhoudingen

De invoering van het nieuwe softdrugsbeleid zorgt in mei 2012 voor een schokeffect onder coffeeshops in Maastricht. Maastrichtse coffeeshops komen in verzet. Op 1 mei 2012 zijn de dertien (in de VOVM) verenigde coffeeshops gesloten. Coffeeshop Easy Going opent die dag wel de deuren, maar dat is gericht op het uitlokken van een proefproces. De coffeeshop voert de B- en I-criteria namelijk niet door. Coffeeshop Boni is ook open, maar schikt zich naar het I-criterium.

Een jaar later, dus in mei 2013, gaan de dertien verenigde Maastrichtse coffeeshops in tegen het I-criterium. In de (sociale) media wordt 5 mei 2013 uitgeroepen tot Bevrijdingsdag van het I-criterium. Ze verkopen vanaf die datum ook aan niet-ingezetenen softdrugs. Niet-ingezetenen worden in de media uitgenodigd om weer naar Maastricht te komen. Ze komen in grote getalen. Er staan rijen klanten voor de deuren van Maastrichtse coffeeshops.

Zowel in 2012 als in 2013 is het in mei onrustig in Maastricht. Er komen nog (2012) of weer (2013) buitenlandse blowers naar de coffeeshops, er is extra politie op de been en de media besteden aandacht aan de situatie in Maastricht. Autoriteiten en ambtenaren denken dat Maastrichtse coffeeshops bewust overlast op straat veroorzaken en verwarring proberen te creëren bij coffeeshopklanten. De oplossing voor die overlast en verwarring zou namelijk bestaan uit openstelling voor alle klanten, waaronder niet-ingezetenen.

De autoriteiten en Maastrichtse coffeeshops botsen. Dit komt tot uitdrukking in enkele rechtszaken waarin het I-criterium wordt betwist. Dit criterium blijft juridisch uiteindelijk overeind.

Op 18 juni 2014 doet de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State een belangrijke uitspraak. De afdeling bevestigt dat het I-criterium een proportionele maatregel is. Het is, kort gezegd, een legitiem doel van regering of burgemeester om buitenlandse drugstoeristen (niet-ingezetenen) uit coffeeshops te weren.

Niet-ingezetenen: een forse klanten- en omzetreductie

Bij handhaving van alleen al het I-criterium wordt de klandizie of omzet van Maastrichtse coffeeshops meer dan gehalveerd. Onze respondenten stellen vast dat er vandaag de dag nauwelijks of geen niet-ingezetenen in de Maastrichtse coffeeshops softdrugs kopen. Blowers die in het buitenland wonen kunnen voor softdrugsinkopen naar coffeeshops in Limburgse coffeeshopgemeenten die het I-criterium niet (meer) handhaven¹ of ze kunnen terecht op de illegale markt: in Nederland of in hun eigen land.

In 2011 wordt het aantal coffeeshopbezoeken in Maastricht door mensen uit België, Duitsland of Frankrijk bij elkaar geraamd op afgerond 2,4 miljoen. Hier komen 246.164 bezoeken bij uit een ander land dan Nederland of deze drie buitenlanden. Daarmee komt de raming van het totaal aantal bezoeken van personen uit het buitenland uit op afgerond 2,7 miljoen. Coffeeshopbezoeken door Nederlanders worden geschat op ongeveer 1,9 miljoen (COT en Dufec, 2011). De onderzoekers schatten het aantal bezoeken aan Maastrichtse

¹ In deze gemeenten is er dus nog wel een geldstroom van de coffeeshops naar het criminele drugscircuit op basis van drugs aankopen in coffeeshops door niet-ingezetenen. Dit heeft een criminaliserend effect, maar dat effect is uiteraard niet gemeente-gebonden.

coffeeshops, in een jaar tijd, afgerond dus op 4,6 miljoen.² Uit de onderstaande tabel blijkt dat 58% van de coffeeshopbezoeken worden afgelegd door personen uit het buitenland.

Tabel 2.1 Aantal coffeeshopbezoeken naar nationaliteit (Bron: COT en Dufec, 2011)

	Aantal bezoeken
Nederland	1.910.051
België	1.887.258
Duitsland	278.074
Frankrijk	264.398
Een ander land, namelijk.....	246.164
Totaal	4.585.945

Noot: 1% heeft geen antwoord gegeven.

Er zijn geen precieze cijfers beschikbaar over het omzetverlies van Maastrichtse coffeeshops vanwege het I-criterium. Met behulp van de cijfers in tabel 2.1 kan wel een schatting worden gemaakt. Dit vergt een schatting van de gemiddelde omzet per 'buitenlands bezoek'. Als die wordt geschat op € 20,- per coffeeshopbezoek, dan bedraagt het omzetverlies 54 miljoen euro per jaar.³ Het is logisch als ondernemers zich inspinnen om zo'n omvangrijke markt te behouden.

Ingezetenen: geen herstel van deze coffeeshopmarkt

De Maastrichtse coffeeshops hebben sinds mei 2012 ook klanten onder ingezetenen verloren. Dit kwam in eerste instantie door het B-criterium dat geldt van 1 mei 2012 tot 19 november 2012. Veel voormalige of potentiële coffeeshopklanten schreven zich niet in als lid van een Maastrichtse coffeeshop. Blowers waren onder meer bevreesd dat hun gegevens bekend zouden raken bij politie, gemeente, verzekering, of andere instanties. Bovendien konden ze zich bij sommige coffeeshops in Maastricht niet (altijd) inschrijven, omdat deze de deuren (tijdelijk) hadden gesloten. Gemeenteamttenaren wisten niet hoeveel leden de Maastrichtse coffeeshops hadden ten tijde van het B-criterium. Een bijlage bij de brief van de minister van Veiligheid en Justitie d.d. 19 november 2012 meldt dat het aantal

² Ook in andere gemeenten in de grensstreek met coffeeshops worden hoge bezoekersaantallen geteld. In 2012 worden de vijf gedoogde coffeeshops in Venlo bijvoorbeeld per dag bezocht door 4.350 tot 5.050 unieke personen, waarbij 44% in Nederland woont (Snippe e.a., 2012). Op jaarbasis zijn dat 1,59 miljoen tot 1,84 miljoen personen. In 2007 kopen per week bijna 25.000 klanten softdrugs in de twee coffeeshops in Terneuzen (Intraval 2007). Op jaarbasis zijn dat 1,3 miljoen klanten. In 2008 brengen naar schatting 1,34 miljoen buitenlandse drugstoeristen een bezoek aan Roosendaal of Bergen op Zoom, die op dat moment nog acht gedoogde coffeeshops tellen (COT en politie Midden en West Brabant, 2008). Het aantal bezoeken aan coffeeshops in Maastricht wordt in 2008 overigens geschat op 3,9 miljoen per jaar. Het aantal buitenlandse bezoeken ligt op 42% van het totaal aantal coffeeshopbezoeken. Het aantal buitenlandse bezoekers ligt op 69% van het totaal aantal coffeeshopbezoekers (Intraval en OWP, 2008).

³ Uit onderzoek (COT en Dufec, 2011) blijkt dat 61% van de klanten van Maastrichtse coffeeshops per bezoek alleen al aan wiet meer dan 2 gram aanschaft. De wietprijs bedraagt in 2011 ongeveer € 10,- per gram. We vinden de schatting van € 20,- per bezoek behoedzaam. Die behoedzaamheid blijkt ook uit onderzoek dat is uitgevoerd in andere gemeenten. In Venlo kopen coffeeshopbezoekers gemiddeld 2,6 gram softdrugs in 2012 (Intraval, 2012). In Terneuzen kopen coffeeshopbezoekers gemiddeld 5,8 gram per bezoek aan die gemeente (Intraval, 2007). Bovendien blijkt dat Fransen (gemiddeld 7,6 gram) en Belgen (gemiddeld 4,9 gram) beduidend meer kopen dan de Nederlandse coffeeshopklanten (gemiddeld 3,0 gram) in Terneuzen. Uit onderzoek in Roosendaal en Bergen op Zoom (COT, 2008) blijkt dat bijna tachtig procent (78,9%) van de respondenten onder drugstoeristen uit het buitenland bij een dag-bezoek aan ten minste één coffeeshops in (één van) deze gemeenten ten minste 5 gram softdrugs koopt (In dit percentage zijn respondenten die geen antwoord wisten te geven niet meegeteld).

coffeeshopleden in de politieregio Limburg-Zuid uiteenloopt van 500 tot 1.050 leden.

Op 19 november 2012 zet de minister van Veiligheid en Justitie een streep door het B-criterium. Hier was op aangedrongen door de burgemeester van Maastricht. De coffeeshops worden weer laagdrempeliger voor ingezetenen, omdat het lidmaatschap en de ledenlijst komen te vervallen. Het schrappen van het B-criterium roept de vraag op hoe het I-criterium dient te worden doorgevoerd door coffeeshophouders. De gemeente Maastricht hanteert als uitgangspunt dat de coffeeshophouder verantwoordelijk is om zich ervan te vergewissen of iemand een ingezetene is.

Het coffeeshopbezoek van ingezetenen in Maastricht ligt vandaag de dag op een beduidend lager niveau dan voor 1 mei 2012. We beschikken niet over precieze cijfers, maar uitvoerders zien (bij bezoeken, controles of observaties) dat er vaak maar een handjevol klanten in de Maastrichtse coffeeshops zijn.

“Maastricht had altijd al merendeels niet-ingezetene klanten in de coffeeshops (...). Nu zie je slechts vier à vijf man in de coffeeshop zitten, meer niet” (respondent, politie)

“Van de Maastrichtenaren kocht de helft altijd al illegaal en ik denk dat er nu, na de coffeeshopperikelen, nog 20 à 30% in de shop koopt. Hooguit” (respondent, hulpverlening)

“Na het B-criterium hoorde ik wel dat de mensen die af en toe nog wel eens naar een coffeeshop toe gingen niet meer gingen. Die kochten het gewoon vaker bij mensen uit de wijk. Een deel is misschien weer terug naar de coffeeshop, maar mijn gevoel zegt een deel ook niet meer.” (respondent, politie)

Het aantal bezoeken van Nederlanders of ingezetenen komt op geen stukken na in de buurt van de 1,9 miljoen bezoeken per jaar die in 2011 werden geschat door COT en Dufec. Los van de vraag of onze respondenten deze schatting kennen of onderschrijven, denken ze dat het aantal Nederlandse coffeeshopklanten (strikt genomen: ingezetenen) ongeveer is gehalveerd ten opzichte van de periode voor 1 mei 2012.⁴ Enkele experts schatten het klantenverlies van Maastrichtse coffeeshops nog beduidend hoger in, namelijk op ongeveer 75%. Het is de vraag hoe dit klantenverlies kan worden verklaard. Experts en uitvoerders geven hier de volgende verklaringen voor:⁵

- Coffeeshops liggen “onder een negatief vergrootglas” (respondent, hulpverlening). Dit weerhoudt volgens respondenten met name jongeren ervan om voor het eerst (na hun 18^e verjaardag) naar een coffeeshop te gaan en het werpt een drempel op voor blowers om terug te keren naar een coffeeshop.
- Er is ook verwarring in Maastricht ontstaan omtrent coffeeshops. Zijn ze open of gesloten, en welke coffeeshop is nu open, en wie is nu precies welkom onder welke condities? Een respondent: “eerst was er een coffeeshop, toen een wietpas met GBA, dat werd weer ingetrokken, het ging weer anders, enzovoorts. Mensen zeggen ook gewoon, ja dag, ik vertrouw het niet meer” (respondent, hulpverlening).

⁴ Ze maken geen onderscheid tussen coffeeshopbezoekers of coffeeshopbezoeken, zoals bij enquêtes mogelijk is.

⁵ We gaan in hoofdstuk 4 op sommige factoren nader in.

Ten tijde van B- en I-criterium (naast AHOJ-G):

- 19 juni 2012: 6 coffeeshops open; 8 dicht
- 20 juli 2012: 7 coffeeshops open; 7 dicht
- oktober 2012: 7 coffeeshops open; 7 dicht

Ten tijde van het I-criterium (naast AHOJ-G):

- 22 februari 2013: 11 coffeeshops open; 3 dicht
- 15 maart 2013: 12 coffeeshops open; 2 dicht
- mei 2013: 13 open
- april 2014: 11 open; 3 dicht
- september 2014: 12 open; 2 dicht.

- Dealers spelen, onder andere in buitenwijken, in op de interne vraag (dat wil zeggen door bewoners van Maastricht) naar softdrugs. Ze raakten na 1 mei 2012 van lieverlee bekend bij en met softdrugsklanten die niet meer (zo vaak) naar een coffeeshop gaan. In wijken springen dealers minder in het oog dan dealers in de binnenstad en ze schermen hun praktijken af, waardoor de pakkans gering is. Een categorie opereert in toenemende mate stabiel: bereikbaar, goede of acceptabele kwaliteit en een gunstige prijs. Naast professionele dealers is er lokaal 'zachte' softdrugshandel: mensen die zelf zijn gaan kweken en die op kleine schaal en in vertrouwde kring verkopen; personen die softdrugs met bescheiden winst doorverkopen, na een illegale of legale aankoop. Dit was al zo, maar het nam toe.
- Het is minder gezellig dan voor 1 mei 2012 in de Maastrichtse coffeeshops. De sfeer en de sociale contacten zijn daardoor minder sterke motieven om naar een coffeeshop te gaan. Hier komt het prijsvoordeel op de illegale markt bij. Bovendien zou, volgens respondenten, een categorie dealers softdrugs leveren van goede kwaliteit.⁶

2.4 In vergelijking met het WODC

Het WODC-onderzoek 'Coffeeshops, toeristen en lokale markt. Evaluatie van het Besloten club- en Ingezetenen criterium voor coffeeshops' (Van Ooyen-Houben, Bieleman en Korf, 2014) heeft harde gegevens verzameld over het coffeeshopbezoek.⁷ We vergelijken enkele belangrijke harde gegevens met de zachte informatie uit interviews met onze respondenten.

Uit het WODC-onderzoek blijkt dat - na invoering van het aangescherpte coffeeshopbeleid in 2012 - het aantal bezoeken aan coffeeshops in de drie zuidelijke provincies in oktober en november 2012 is gedaald met 76%. In de rest van Nederland veranderde dit nauwelijks. Een jaar later, als het B-criterium is afgeschaft, ligt het aantal bezoeken aan coffeeshops in de

⁶ Dit constateerden we ook bij onderzoek in Midden- en West-Brabant en Zeeland (Politieacademie, 2014)

⁷ Zij maken onderscheid tussen een *experimentele groep* en een *vergelijkingsgroep*. De *experimentele groep* zijn *coffeeshopgemeenten* in de drie zuidelijke provincies, waarbij een deel van de gemeenten het I-criterium nog steeds handhaaft en een ander deel niet meer. De *vergelijkingsgroep* zijn *coffeeshopgemeenten* buiten de zuidelijke provincies. Het I-criterium is door een deel van de gemeenten wel in het gemeentelijk beleid opgenomen, maar ook dan wordt dit beleid niet gehandhaafd. Die vergelijkingsgroep bestaat dus geheel uit gemeenten waar het I-criterium feitelijk niet is doorgevoerd. Er is op drie momenten gemeten: maart-april 2012, voor handhaving van de nieuwe criteria (de nul-meting); oktober-november 2012 (de eerste vervolgmeting); oktober-november 2013 (de tweede vervolgmeting).

drie zuidelijke provincies nog altijd 48% lager dan het oorspronkelijke aantal. In zuidelijke coffeeshopgemeenten waar het I-criterium daadwerkelijk *wordt gehandhaafd*, ligt het aantal coffeeshopbezoeken op dat moment 61% lager dan bij de nulmeting.

Vooraf niet-ingezetenen kopen niet of veel minder vaak softdrugs in coffeeshops. Voor de invoering van het nieuwe coffeeshopbeleid woonde 39% van de bezoekers van de coffeeshops in het zuiden buiten Nederland. Bij de eerste vervolgmeting in oktober en november 2012 werd geen enkele niet-ingezetene in de coffeeshops is aangetroffen. Bij de tweede vervolgmeting (oktober en november 2013) troffen onderzoekers coffeeshopbezoekers aan die niet in Nederland wonen: om precies te zijn 13% van het totale aantal bezoekers. In zuidelijke gemeenten waar het I-criterium wordt gehandhaafd, ligt het aantal coffeeshopbezoekers dat niet in Nederland woont op 0% en in zuidelijke gemeenten waar niet wordt gehandhaafd op 35%.

Daarnaast bleef, zo blijkt uit de tellingen, ook een deel van de ingezetenen aanvankelijk weg uit de coffeeshops na invoering van het nieuwe coffeeshopbeleid. Zij wantrouwden de leden-registratie. Nadat het Besloten clubcriterium (op 19 november 2012) is komen te vervallen lijkt deze categorie weer te zijn terugkomen. Ten tijde van de tweede vervolgmeting is het aantal coffeeshopbezoeken door ingezetenen vergelijkbaar met het oorspronkelijke aantal.

Hoe verhoudt dit zich tot onze kwalitatieve bevindingen in Maastricht? In zuidelijke coffeeshopgemeenten, waar het I-criterium *wordt gehandhaafd*, ligt het aantal coffeeshopbezoeken volgens de tweede meting van het WODC 61% lager dan bij de nulmeting.

Maastricht handhaaft het I-criterium. Respondenten zien vandaag de dag geen niet-ingezetenen in Maastrichtse coffeeshops. COT en Dufec schatten in 2011 dat 58% van de coffeeshopbezoeken werden afgelegd door personen uit het buitenland. Als dit cijfer als basis wordt genomen, dan komt de daling in Maastricht al bijna op het niveau dat is gemeten door het WODC. Onze respondenten denken echter dat in Maastricht óók het aantal coffeeshopbezoekers onder de ingezetenen vandaag de dag is gehalveerd ten opzichte van de periode voor de beleidsverandering op 1 mei 2012. Daarmee zou het klantenverlies in Maastricht hoger uitpakken dan de afname van 61% die het WODC constateert in zuidelijke coffeeshopgebieden die het I-criterium handhaven. Bij gebrek aan harde cijfers dienen we echter een slag om de arm te houden. We hebben deze redenering ook niet kunnen bespreken met de veertien Maastrichtse coffeeshophouders.

2.5 Afsluiting

De autoriteiten (burgemeester en OM) en de politie in Maastricht handhaven het I-criterium. Dit heeft de relatie met de coffeeshophouder op scherp gezet. Er is weinig of geen regulier contact of overleg. De verhoudingen zijn deels gejuridiseerd, getuige verschillende rechtszaken.

Er kondigt zich een probleem aan in Maastricht. Hoe er ook precies gestalte wordt gegeven aan het coffeeshopbeleid, er is samenwerking nodig tussen aan de ene kant de coffeeshops en aan de andere kant gemeente, justitie en politie. Bij sommige beleidsvarianten, zoals het reguleren van de softdrugsproductie voor coffeeshops, is zelfs intensieve samenwerking nodig.

3. Systeemkennis: politieregistraties

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we de registraties van de politie over drugsincidenten. We zetten eerst belangrijke bevindingen op een rij (3.2). Het overzicht van de politieregistraties in paragraaf 3.4 laten we voorafgaan door een toelichting op deze cijfers in paragraaf 3.3. Er kleven namelijk beperkingen en nadelen aan die cijfers.

3.2 Belangrijke bevindingen

1. We treffen vergelijkingen tussen perioden van een jaar vóór en na het jaar waarin het softdrugsbeleid werd gewijzigd: 2012. Vanwege tijdelijke registratieproblemen dienen we het jaar 2011 noodgedwongen buiten beschouwing te laten.
In het kalenderjaar 2010 worden er 2.205 drugsincidenten geregistreerd in Maastricht. Dit ligt in 2013 fors hoger met 3.296 registraties. In 2014 duikt het aantal geregistreerde drugsincidenten weer onder dat van 2010. De teller komt in 2014 namelijk uit op 2.004 drugsincidenten. Het I-criterium gaat dus inmiddels hand in hand met een afname van de geregistreerde drugsincidenten ten opzichte van de periode toen er nog veel niet-ingezetenen softdrugs kochten in Maastrichtse coffeeshops.
2. We zien hetzelfde soort patroon bij de registraties van 'overlast i.v.m. drugs'. Van een score van 1.850 registraties in 2010, via 2.883 in 2013 naar 1.720 registraties vanwege drugsoverlast in 2014. Het bewijst dat het onjuist is dat het I-criterium onvermijdelijk leidt tot een forse toename van de geregistreerde drugsoverlast in Maastricht. Integendeel.
3. In het eerste jaar na de beleidswijziging (dus van mei 2012 tot en met april 2013) lagen de geregistreerde drugsincidenten (3.858) nog 70% hoger dan in de periode van mei 2009 tot en met april 2010 (2.265 drugsincidenten). Een jaar later (dus van mei 2013 tot en met april 2014) kwam de teller uit op 3.202 geregistreerde drugsincidenten.
4. In de twee jaren na de beleidswijzigingen worden onevenredig veel drugsincidenten geregistreerd in de maanden mei, juni en juli. In het eerste jaar na de beleidswijziging (mei 2012 tot en met april 2013) gaat het om 43% van de in die twaalf maanden geregistreerde drugsincidenten en in het tweede jaar (van mei 2013 tot en met april 2014) om 37%. Deze pieken komen *mede* (dus niet alleen) doordat dertien coffeeshops in deze zomermaanden niet meewerken aan het geldende beleid. In 2012 sluiten coffeeshophouders tijdelijk hun shop. In 2013 laten ze niet-ingezetenen weer toe tot hun shops en roepen ze deze klanten op naar Maastrichtse coffeeshops te komen.

3.3 Politiecijfers: een toelichting

Bij een analyse van de geregistreerde drugscriminaliteit en -overlast, zoals vastgelegd in politiesystemen, is een kritische blik nodig. Vergelijkingen in de tijd zijn een indicatie voor een feitelijk trend (een toename of een afname), maar er zijn (versturende) factoren die aandacht verdienen. Systeemkennis geeft om verschillende redenen geen zuiver beeld van wat er speelt op straat, zeker niet bij een (verhulde) illegale drugsmarkt. We staan stil bij vier vragen: **a.** Wat wordt geregistreerd?; **b.** Hoe wordt geregistreerd en gecategoriseerd?; **c.** Is er onder-registratie?; **d.** Hoe kunnen de cijfers worden geïnterpreteerd?

Ad a.) Wat wordt geregistreerd?

Registraties in het politiesysteem (BVH) geven een indicatie van de ontwikkelingen op het gebied van drugscriminaliteit en drugs-gerelateerde overlast. Drugscriminaliteit betreft drugsbezit, drugshandel en/of het vervaardigen van drugs (softdrugs of harddrugs). Drugs-gerelateerde overlast betreft overlast die op enigerlei wijze is te herleiden tot drugshandel.

Tabel 3.1: Typen drugsincidenten, zoals geregistreerd in BVH.

Omschrijving	(code) in BVH
Drugscriminaliteit	
Bezit harddrugs (lijst 1)	F40
Bezit softdrugs (lijst 2)	F41
Handel e.d. harddrugs (lijst 1)	F42
Handel e.d. softdrugs (lijst 2)	F43
Vervaardigen harddrugs (lijst 1)	F44
Vervaardigen softdrugs (lijst 2)	F45
Aantreffen drugs (geen verdachte)	F46
Overige drugsdelicten	F47
Drugsoverlast	
Overlast i.v.m. drugs ⁸	E38

Ad b.) Hoe wordt geregistreerd en gecategoriseerd?

Het is de vraag hoe een (mogelijk) drugsincident wordt geregistreerd en welke categorie daarbij wordt gekozen. We baseren ons op cijfers die de politie, via Gids⁹, ontleent aan het BVH-registratiesysteem. Gids telt per geregistreerde gebeurtenis één feit-code: de zwaarste of het feit dat als eerste is ingevoerd. Als de politie bijvoorbeeld een aanhouding verricht vanwege een drugsdeal, waarbij de verkoper en de koper (met softdrugs op zak) worden aangehouden, dat wordt dit louter geteld als handel in softdrugs (en dus niet ook als drugsbezit). Als er vergelijkbare hoeveelheden hard- én softdrugs worden aangetroffen, wordt het betiteld als harddrugshandel.

Vanwege registratieproblemen kijken we om te beginnen naar de geregistreerde drugsincidenten als 'containerbegrip'. Het gaat dan om alle registraties in het politiesysteem die drugsgerelateerd zijn. Daarbinnen kan vervolgens een onderscheid gemaakt worden

⁸ Het gaat strikt genomen om 'Overlast i.v.m. drugs en alcohol', maar het aantal registraties is zeer gering, zo blijkt uit een handmatige controle (bron: meldpunt drugsoverlast).

⁹ GIDS is het managementinformatiesysteem van de politie waarmee gegevens uit BVH kunnen worden ontsloten.

tussen registraties van drugscriminaliteit en drugsoverlast. Drugscriminaliteit kan weer nader worden toegespitst op verschillende categorieën. Op deze manier lossen we niet alle problemen bij het registreren of categoriseren op. De grens tussen een drugsregistratie of een andersoortige registratie in BVH kan namelijk ook diffuus zijn. Wat in het systeem wordt vastgelegd als drugsoverlast of drugshandel, zou in feite bijvoorbeeld kunnen gaan om jeugdoverlast. Al komt het omgekeerde evengoed voor: achter een melding (die wordt geregistreerd als) jeugdoverlast kan in werkelijkheid drugsgebruik of drugshandel schuilgaan.

Ad c.) Is er onder-registratie?

Registraties in het politiesysteem (BVH) geven een globale indicatie van de ontwikkelingen ten aanzien van drugscriminaliteit of drugsoverlast, omdat er - zeker als het gaat om drugscriminaliteit - onder-registratie optreedt. Drugshandel en drugsteelt zijn aangifteloze delicten die in de regel zo goed mogelijk worden afgeschermd. Bij een illegale drugsdeal hebben verkoper en koper een gedeeld belang om dit buiten het blikveld van politie of burgers te doen. Dit betekent dat veel drugshandel of drugsteelt niet wordt geregistreerd. Op één punt is er, volgens respondenten, in Maastricht forse onder-registratie. Het betreft de productie van softdrugs. Er is in Maastricht, bij de politie, één zogenoemde taakaccenthouder Hennepteelt actief, voor een beperkt aantal dagen per week. Dit stelt een lage bovengrens aan het aantal hennepkwekerijen dat geruimd kan worden. Deze 'onder-registratie' is overigens een structureel verschijnsel. Het doet zich met andere woorden nu voor, maar ook in voorgaande jaren. Dat staat vergelijkingen in de tijd niet noodzakelijkerwijs in de weg.

Ad d.) Zijn er versturende factoren?

Er zijn tijdelijke of toevallige factoren die van invloed zijn op registraties van drugsincidenten. Vanwege dit soort factoren moeten we voorzichtig zijn om op basis van politiecijfers bij vergelijkingen in de tijd al te snel conclusies te trekken over effecten van het nieuwe drugsbeleid. Er is een aantal (belangrijke) versturende factoren:

1. De politieregistraties geven voor wat Maastricht betreft geen betrouwbaar beeld over het kalenderjaar 2011. In dat jaar zijn veel meldingen van drugsoverlast in Maastricht die binnen kwamen bij de meldkamer niet opgenomen in het politieregistratiesysteem (BVH). We laten dit kalenderjaar daarom buiten beschouwing.
2. De vrijwillige (tijdelijke) sluiting van dertien coffeeshops in mei 2012 heeft in de zomermaanden van 2012 geleid tot extra (meldingen van) drugsoverlast. In mei 2013 wordt drugsoverlast in de hand gewerkt doordat Maastrichtse coffeeshops weer softdrugs verkopen aan niet-ingezetenen.
3. Er doen in Maastricht verhalen de ronde dat coffeeshophouders straatdealers en runners instrueerden of aanstuurden om drugsoverlast te veroorzaken in het coffeeshopgebied: door te dealen of te doen alsof. De redenering is dat dergelijke drugsproblemen de kans vergrootten dat het I-criterium komt te vervallen. We hebben hiervoor geen bewijs gevonden.¹⁰

¹⁰ Er zijn wel straatdealers die in de coffeeshop softdrugs kopen en die dat op straat trachten door te verkopen, maar dat is wat anders dan een bewuste contrastrategie van een coffeeshop. Er zijn ook straatdealers en runners die volgens politierespondenten soms (vele) uren weinig of niets verkopen; en veel minder dan ten tijde van de massale stroom buitenlandse drugsklanten voor 1 mei 2012.

4. Op kleine schaal (maximaal ongeveer tien keer) hebben respondenten vastgesteld dat er feitelijk onjuiste meldingen gedaan worden. Door een snelle reactie op een melding van acute overlast of handel (bijvoorbeeld camerabeelden meteen uitkijken of snelle observatie door een agent ter plaatse) of door te posten op een pand, kwam de onjuistheid van de melding vast te staan. Dit heeft nauwelijks invloed op de gepresenteerde cijfers.
5. Er zijn enkele factoren die kunnen leiden tot extra meldingen door burgers. In de *eerste plaats* is er veel media-aandacht geweest voor de drugsoverlast en coffeeshops in Maastricht, met name in de drukke zomermaanden in 2012 en 2013 en rondom enkele rechtszaken. In de *tweede plaats* hebben politie en gemeente (onder meer medewerkers van het drugsmeldpunt) de communicatie met bewoners sinds 2012 aangehaald, vooral in buurten met veel drugsoverlast. Politie en gemeente dringen er bij bewoners op aan om melding te (blijven) maken van drugsoverlast en drugscriminaliteit. Dit stimuleert meldingen. Overigens bespeuren respondenten ook meldingsmoeheid onder burgers. Politie en gemeente trachten deze moeheid weg te nemen en dringen er op aan om te melden. Gemeente-ambtenaren (o.a. medewerkers van het meldpunt drugsoverlast) merken dat burgers melding maken van drugshandel, omdat ze vinden dat gemeente en politie dit behoren te weten (en aan te pakken), ook als ze er persoonlijk weinig of geen hinder van ondervinden. Dat is ook precies waar deze ambtenaren op aandringen.
6. Politieagenten zijn sinds 1 mei 2012 extra alert op de illegale drugsmarkt (op straat) in met name het centrum van Maastricht. Dit geldt in het bijzonder voor het zogenoemde Doenteam (zes politieagenten die zijn vrijgemaakt om op te treden tegen de overlast door straathandel) en politieagenten die hen bijstand verleenden (o.a. na de beleidswijziging en toen coffeeshops in mei 2013 niet-ingezetenen toelieten). Deze politie-inzet resulteert in registraties.
7. Kleine verschuivingen van de illegale markt kunnen (delen van) buurten of zelfs straten confronteren met drugsproblemen. Als deze problemen nieuw zijn of volgens bewoners over een bepaalde 'bovengrens' heen gaan, dan kan dat resulteren in bewonersactivisme. Dit patroon tekent zich volgens goed geïnformeerde respondenten (politie en gemeente) af in de Maastrichtse buurt met verreweg de meeste registraties inzake drugsoverlast: Boschstraatkwartier. In deze buurt bestaat aan de ene kant een reëel feitelijk probleem. Runners nemen klanten mee naar het beschutte Boschstraatkwartier: geen (politie-)auto's en geen cameratoezicht, maar wel steegjes, onderdoorgangetjes en een parkeergarage. Aan de andere kant is het aantal meldingen ook het product van bewonersactivisme: "Een heel fanatieke bewonersvereniging. Die doen er alles aan om het maar goed te krijgen in hun gebied." (respondent, politie).
8. De behoefte van daders om criminele praktijken af te schermen leiden tot professionalisering van de illegale softdrugsmarkt. Die markt verdwijnt daarmee deels uit beeld. De werkwijzen van illegale handelaren verminderen de zichtbaarheid en pakkans: thuisbezorgen, bestellen via internet en gebruik van niet op de persoon herleidbare mobiele prepaid telefoons.

3.4 Politiregistraties: inmiddels onder het niveau van 2010

Het is interessant om te bezien hoe de geregistreerde drugsincidenten zich hebben ontwikkeld sinds 1 mei 2012. Daarbij dienen versturende factoren in acht te worden genomen. De politiek-maatschappelijke discussie wordt toegespitst op de vraag of de beleidswijzigingen invloed hebben gehad op de illegale (soft-)drugshandel of drugsoverlast. Vanwege de tijdelijke grote onsystematische onder-registratie in 2011 (zie paragraaf 3.3) laten we dat jaar noodgedwongen buiten beschouwing.

In het eerste jaar na die wijziging, dus van mei 2012 tot en met april 2013, stijgt het aantal geregistreerde drugsincidenten fors ten opzichte van het basisjaar. Het betreft een toename van 2.265 registraties naar 3.858: een stijging met 70%.

In het jaar daarna (mei 2013 tot en met april 2014) komt de teller uit op 3.202 geregistreerde drugsincidenten. Dat is 17% minder dan het jaar daarvoor, maar het ligt 41% hoger dan in het basisjaar. Vooral de registraties inzake drugsoverlast (E38) en vanwege het bezit van softdrugs (F41) stijgen over die periode: met respectievelijk 54% en 36%. Zie de onderstaande tabel.

Tabel 3.2: Geregistreerde drugsincidenten in Maastricht in de periode van mei tot en met april in drie verschillende jaren (bron: BVH).

Drugsincidenten	mei 2009 t/m april 2010 [*]	mei 2012 t/m april 2013	mei 2013 t/m april 2014	2013/2014 t.o.v. 2012/2013 [**]	2013/2014 t.o.v. 2009/2010 [**]
E38 Overlast i.v.m. drugs	1.812	3.346	2.794	-16% [-552]	+54% [+982]
F40 Bezit harddrugs (lijst 1)	162	109	107	[-2]	-34% [-55]
F41 Bezit softdrugs (Lijst 2)	76	98	103	[+5]	+36% [+27]
F42 Handel e.d. harddrugs (Lijst 1)	76	85	61	-28% [-24]	[-15]
F43 Handel e.d. softdrugs (Lijst 2)	14	131	33	-75%	[+19]
F44 Vervaardigen harddrugs (Lijst 1)	1	0	1	-	-
F45 Vervaardigen softdrugs (Lijst 2)	29	29	34	[+5]	[+5]
F46 Aantreffen drugs (Geen verdachte)	49	32	36	[+4]	[-13]
F47 Overige drugsdelicten	46	28	33	[+5]	[-13]
Totaal	2.265	3.858	3.202	-17% [-656]	+41% [+937]

Noten:

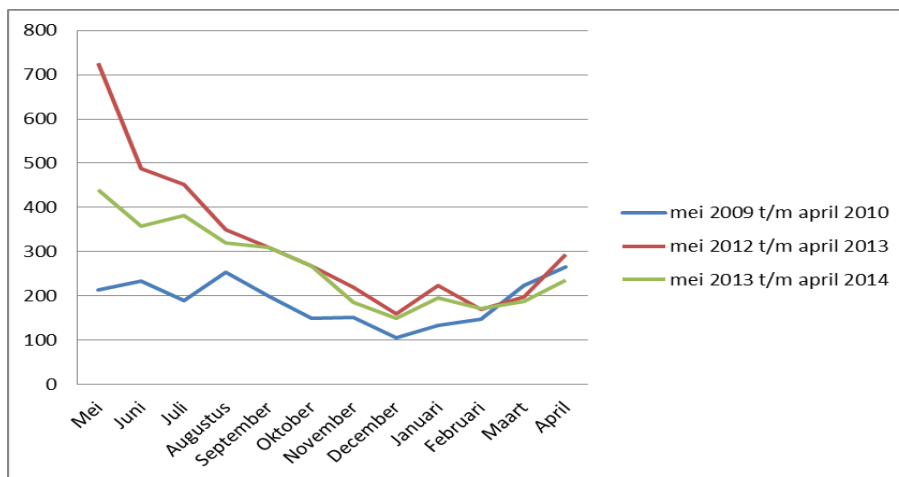
[*] Vanwege tijdelijke grote onsystematische onder-registratie in 2011 laten we de perioden mei 2010 tot en met april 2011 en mei 2011 tot en met april 2012 buiten beschouwing.

[**] Bij verschillen van minder dan 20 geregistreerde drugsincidenten vermelden we louter het absolute verschil en zien we af van arcering van een afname (groen) of toename (rood).

De hoge drugsregistraties in drie zomermaanden (mei tot en met juli) van 2012 zijn daarna niet (meer) gehaald.¹¹ Er was wel een nieuwe piek in de zomermaanden van 2013. In het eerste jaar na de beleidswijziging (mei 2012 tot en met april 2013) wordt 43% van de drugsregistraties geteld in mei, juni en juli; een jaar later betreft het 37%.

Voor een deel zijn dit maanden die bijna altijd hoger scoren dan het maandgemiddelde, maar die pieken houden ook verband met een schokeffect: eerst vanwege de invoering van het nieuwe beleid en vanwege de (zelf verkozen) sluiting van veel coffeeshops (2012) en daarna vanwege het besluit van coffeeshops om niet-ingezetenen toe te laten en uit te nodigen (2013).

Figuur 3.1: Geregistreerde drugsincidenten van mei tot met april in drie verschillende jaren (bron: BVH).

Het is de vraag in hoeverre zich een trendbreuk aftekent, in die zin dat de geregistreerde drugsincidenten na drie zomermaanden (mei, juni en juli) van 2013 naar het niveau in het basisjaar toegroeien of daar onder duiken. Om dit te verkennen hanteren we meer recente cijfers. Om seizoeneffecten zo goed mogelijk uit te sluiten, baseren we ons wederom op perioden van twaalf maanden, namelijk de kalenderjaren 2010, 2013 en 2014. Vanwege tijdelijke registratiefouten laten we 2011 weer buiten beschouwing. De beleidswijziging werd ingevoerd op 1 mei 2012, dus is 2013 het eerste volle kalenderjaar daarna.

In 2010 worden er 2.205 drugsincidenten geregistreerd in Maastricht. Dit ligt in 2013 fors hoger met 3.296 registraties: een stijging van 49%. In 2014 duikt het aantal geregistreerde drugsincidenten echter weer onder dat van 2010. De teller komt in 2014 namelijk uit op 2.004 drugsincidenten.

In 2014 ligt het gemiddeld aantal geregistreerde drugsincidenten per maand op 167. In 2010 was dat nog 184. Het I-criterium gaat dus inmiddels hand in hand met een afname van de geregistreerde drugsincidenten ten opzichte van de periode toen er nog veel niet-ingezetenen softdrugs kochten in Maastrichtse coffeeshops.

We zien hetzelfde soort patroon bij de registraties van 'overlast i.v.m. drugs' (code E38). Van een score van 1.820 registraties in 2010, via 2.883 in 2013 naar 1.720 registraties vanwege drugsoverlast in 2014. De geregistreerde drugsoverlast ligt in 2014 dus inmiddels

¹¹ In het jaar van mei 2009 tot en met april 2010 wordt in mei, juni en juli 2009 26% van de drugsincidenten geregistreerd.

duidelijk onder het niveau van 2010. Het bewijst dat het onjuist is dat het I-criterium onvermijdelijk leidt tot een forse toename van de geregistreerde drugsoverlast in Maastricht.

Tabel 3.3 Geregistreerde drugsincidenten in 2010, 2013 en 2014 (bron: BVH).

Kalenderjaar 2010 (ruim vóór invoering nieuw softdrugsbeleid)												
Jan.	Febr.	Mrt.	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Totaal
133	147	223	266	186	250	170	199	194	207	140	90	2.205
Totaal aantal registraties 'overlast i.v.m. drugs' (E38) in 2010:												1.820
Gemiddeld per maand op jaarbasis: 184												
Kalenderjaar 2013 (ruim vóór invoering nieuw softdrugsbeleid)												
Jan.	Febr.	Mrt.	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Totaal
223	171	196	294	440	358	381	318	309	268	186	152	3.296
Totaal aantal registraties 'overlast i.v.m. drugs' (E38) in 2013:												2.883
Gemiddeld per maand op jaarbasis: 275												
Kalenderjaar 2014 (ruim vóór invoering nieuw softdrugsbeleid)												
Jan.	Febr.	Mrt.	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Totaal
194	170	188	235	214	197	220	161	123	133	93	76	2.004
Totaal aantal registraties 'overlast i.v.m. drugs' (E38) in 2014:												1.720
Gemiddeld per maand op jaarbasis: 167												

Per buurt

In tabel 3.4 staan de Maastrichtse buurten vermeld waar in 2014 of 2010 tenminste 100 drugsincidenten werden geregistreerd. De scores worden vergeleken met het jaar daarvoor en met het basisjaar 2010. Dit levert een top-11 op.

In het afgelopen jaar – dus bij vergelijkingen tussen 2014 en 2013 - is de trend gunstig. In zes van de acht buurten daalt het aantal drugsregistraties. Voor de elf buurten samen komt het neer op een afname van 720. Het valt op dat de drugsregistraties in het Boschstraatkwartier in het laatste jaar zelfs zijn gehalveerd.

Als we 2014 vergelijken met het basisjaar (2010) dan valt de totaalscore in 2014 net wat lager uit. Per buurt zijn er duidelijke verschillen. In twee buurten valt een toe- of afname van meer dan honderd geregistreerde drugsincidenten te noteren: in het Boschstraatkwartier een toename van 168 en in Wyckerpoort een afname van 111.

Tabel 3.4: De (elf) Maastrichtse buurten met minstens 100 geregistreerde drugsincidenten in 2014 of in 2010.

Buurt	2010	2013	2014	2014 t.o.v. 2013	2014 t.o.v. 2010
Boschstraatkwartier	71	459	239	-220	+168
Statenkwartier	76	213	167	-46	+91
Wyck	116	288	153	-135	+37
Wittevrouwenveld	225	129	133	+4	-92
Heer	57	101	117	+16	+60
Wyckerpoort	220	150	109	-41	-111
Brusselsepoort	198	222	109	-113	-89
City	24	169	105	-64	+81
Nazareth	145	63	64	+1	-81
Scharn	108	158	72	-86	-36
Pottenberg	102	71	35	-36	-67
Totaal	1.342	2.023	1.303	-720	-39

4. Straatinformatie

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk presenteert straatinformatie over de (soft-)drugsmarkt in Maastricht. We baseren ons voornamelijk op interviews met professionals en met burgers, maar we mochten ook enkele vragen toevoegen aan een enquêteonderzoek dat (in opdracht van de gemeenteraad) is uitgevoerd onder bewoners. We zetten wederom eerst belangrijke bevindingen op een rij (4.2). Daarna gaan we in op de actuele situatie in het centrum (4.3) en in andere Maastrichtse wijken (4.4).

In dit hoofdstuk zijn professionals, die bijna dagelijks actief zijn met de uitvoering van drugsbeleid of op locaties met drugsproblemen, een belangrijke bron. Ze werken niet alleen tijdens kantooruren, maar ook op avonden en in de nacht. Ze zien, horen en ervaren als geen ander wat er in Maastricht aan de hand is. Hun subjectieve inschattingen zijn dan ook geen 'zachte' bronnen; het zijn harde 'kwalitatieve bronnen. Sterker, niemand weet beter wat de stand van zaken is op het Maastrichtse drugsdossier dan dergelijke respondenten.

4.2 Belangrijke bevindingen

1. Experts en uitvoerders zien voor het eerst sinds jaren vooruitgang op het softdrugsdossier: het wegvallen van buitenlandse coffeeshopklanten en een afname van de illegale drugshandel met buitenlanders in Maastricht (coffeeshopklanten waren ook potentiële klanten voor harddrugshandelaren) en een afname van de drugsoverlast. De drugsoverlast in het centrum is, zo benadrukt een categorie ervaren respondenten, veel kleiner dan ongeveer twee decennia geleden het geval was.
2. Professionele respondenten stellen vast dat er onzekerheden en drugsproblemen blijven bestaan in de binnenstad en in het centrum. Het weegt zwaar dat de problemen inmiddels al lang aanhouden. Ze liggen nog steeds op een substantieel niveau, al veranderen ze van karakter. De overlast van de massale stroom buitenlandse coffeeshopklanten is weggefallen. Er is echter nog straathandel, die met name overlast geeft in het zogenoemde Kadegebied en in een buurt net buiten het coffeeshop- en cameragebied (o.a. het Boschstraatkwartier). Dealers en runners opereren vaker in groepsverband vanwege politietoezicht en vanwege het afgenomen aanbod van potentiële klanten. Ze opereren agressiever dan voor 1 mei 2012 en proberen op te vallen voor de buitenlandse drugsklanten die nog wel naar Maastricht komen. Het aantal dealers is volgens de professionals wel afgenomen. Sterker, het aantal drugsdealers lag in centrum en binnenstad sinds de jaren negentig niet meer op zo'n laag niveau als vandaag de dag.
3. Bewoners vinden het problematisch dat de drugsproblemen al lang op een hoog niveau liggen. Ze zien veranderingen en op onderdelen ook vooruitgang, bijvoorbeeld veel minder overlast van buitenlandse drugsklanten.
4. De kritische houding van bewoners komt tot uitdrukking in een beknopte enquête over het coffeeshopgebied in Maastricht. Respondenten rapporteren vandaag de dag enigszins vaker (overlast van) illegale softdrugshandel dan over de periode voor 1

mei 2012. Respondenten denken wel dat er vandaag de dag wat minder overlast van (vermeende) buitenlandse softdrugstoeristen is dan voor 1 mei 2012. Dit is kritisch, maar het is minder somber dan diegenen die beweren dat de (overlast van de) illegale drugshandel enorm zou zijn toegenomen sinds 2012.

In de beknopte enquête zijn vragen gesteld over de woonomgeving. Op stedelijk niveau levert dat dezelfde soort antwoorden op: wat minder overlast van vermeende buitenlandse softdrugstoeristen en wat meer (overlast van) illegale drugshandel.

5. In Maastrichtse volkswijken komt al lang drugscriminaliteit voor. Door een categorie bewoners wordt geklaagd over drugsoverlast. Dat neemt niet weg dat groepen in deze wijken gebruik maken van bestaande criminele kansen voor drugshandel en hennepsteelt. Die teelt ligt volgens respondenten op een veel hoger niveau dan uit de politiecijfers blijkt. Drugshandelaren speelden in op de groei van de illegale softdrugsmarkt in de afgelopen twee jaar.
6. Hennepsteelt en illegale (soft)drugshandel zijn - vanwege de vergaande acceptatie in bepaalde kringen en door de grote verleiding om op deze manier geld te verdienen - in Maastricht niet alleen een misdadeprobleem waar vele miljoenen euro's in omgaan. De drugscriminaliteit is ook een maatschappelijk probleem. Een categorie jongeren kiest voor het drugsgeld. Succesvolle drugscriminelen bouwen een sociaal en crimineel netwerk op met de vele miljoenen euro's waarover kunnen beschikken. Dat netwerk strekt zich uit tot de bovenwereld en kan worden benut om diensten in te huren.

4.3 Het centrum: vooruitgang en stagnatie

4.3.1 Straatinformatie: kwalitatief

In de binnenstad signaleren respondenten vooruitgang en stagnatie sinds mei 2012. Die vooruitgang wordt voornamelijk waargenomen door politiemensen die er bijna dagelijks mee te maken krijgen, maar ook door gemeenteambtenaren die ambtshalve veel informatie verzamelen over de drugsproblemen in het centrum van Maastricht. Toch wijzen zij ook op zaken die stagneren. Vooral bewoners constateren dat problemen aanhouden. Dit stemt hen kritisch, zoals ook blijkt uit een afgenomen enquête.

Materiedeskundigen bij politie en gemeente wijzen op de volgende winstpunten sinds 1 mei 2012:

- a. Het aantal coffeeshopbezoekers is fors verminderd. Dit leidt tot veel minder drugsverkeer op straat en daardoor tot minder verkeersoverlast, parkeeroverlast, vervuiling of wildplassen. Het is simpelweg minder druk op straat. Er komen nog wel buitenlandse softdrugsklanten naar de binnenstad van Maastricht, maar dit aantal ligt véél lager dan in 2011. Respondenten vinden het moeilijk of onmogelijk om cijfers te noemen.

- b. Een afname van de drugsoverlast. De drugsoverlast in het centrum is, zo benadrukt een categorie ervaren respondenten, veel kleiner dan ongeveer twee decennia geleden het geval was.
- c. Er zijn vandaag de dag voor drugsrunners en -dealers veel minder potentiële drugsklanten op de been in binnenstad of centrum dan vóór 1 mei 2012. Runners en dealers probeerden klanten te werven onder het grote aantal coffeeshopbezoekers; om (nog meer of goedkopere) softdrugs te verkopen of voor harddrugshandel.
- d. Door het afgenomen drugsverkeer (te voet, per auto, per bus en met de trein) in de binnenstad is de situatie overzichtelijker geworden voor de politie. Vermeende buitenlandse drugsklanten vallen eerder op. Dit resulteert bij voldoende politie-inzet in een hogere pakkans voor klant, dealer en runner.
- e. Het centrum profiteert van geografische verplaatsing van drugshandel: van het centrum naar elders. Buitenlandse drugsklanten kopen vaker drugs op de thuismarkt. Respondenten signaleren dat drugshandelaren hun klanten buiten de binnenstad opwachten of daar met hen afspreken. Er wordt afgesproken in Maastrichtse buitenwijken, maar ook op rustiger locaties buiten de stad of in het buitenland. Dealers of groepen die voorheen in de Maastrichtse binnenstad werkten, zijn gespot in Belgische gemeenten. De zogenoemde Randstad-dealers herpositioneren zich vanwege omzetverlies in Maastricht op de Nederlandse en EUR-regionale drugsmarkt. Sommigen gaan naar België, maar anderen zouden actief zijn in andere coffeeshopgemeenten (zelfs Groningen wordt genoemd) of weer wat vaker in hun woonplaats verblijven. Het gaat om harddrugs- en softdrugshandel. De coffeeshopklanten waren voor illegale handelaren namelijk (ook) potentiële harddrugsklanten.
- f. Politierespondenten schatten in dat het aantal runners en dealers dat in de binnenstad opereert is afgenomen. In de binnenstad wordt geschat dat er vandaag de dag ongeveer twintig dealers of runners frequent handelen. Vóór de beleidswijziging waren dit er ongeveer drie keer zoveel: “en ik zie nu nog steeds een afname” (respondent, politie). De verdiensten van de runners en dealers zouden afnemen; dát zeggen ze althans zelf tegen enkele van onze respondenten. Een ruime meerderheid van de dealers en runners is van Marokkaanse komaf, vaak afkomstig uit de Randstad, maar met een verblijfplaats in Maastricht: “Ze hebben hier allemaal een *imaginary* vriendin, maar staan hier dus niet ingeschreven (respondent, politie). Daarnaast worden er ook Ethiopiërs gespot. Er is overloop tussen de binnenstad en het Boschstraatkwartier. De dealers of runners in de binnenstad zijn vooral gericht op illegale softdrugshandel, maar als ze een koper vinden voor harddrugs “(...) laten ze die niet lopen” (respondent, politie). Een categorie Marokkaanse dealers of runners beschikt over de connecties om klanten te koppelen aan harddrugs of aan een grote hoeveelheid softdrugs.

In de omgeving van het station wordt de populatie dealers of runners geschat op twintig tot vijftwintig. Voor 1 mei 2012 ging het “wellicht” om “een man of tien

meer” (respondent, politie). Er wordt hard- en softdrugs verkocht: “maar net wat je wil, maar kleine hoeveelheden”.

- g. Als respondenten bij politie en gemeente - die beschikken over deskundigheid op het terrein van drugsbeleid - verder terugkijken in de tijd dan 1 mei 2012, dan zien ze in de Maastrichtse binnenstad op twee punten belangrijke vooruitgang: een veel minder omvangrijke en zichtbare populatie harddrugsklanten dan in de jaren negentig; de gestage groei van het coffeeshopbezoek is omgebogen naar een forse afname. Dit leidt ertoe dat de populatie dealers vandaag de dag beduidend kleiner is dan ongeveer twintig jaar lang het geval was. Ze zijn verbaasd dat dit op zich niet door veel meer mensen wordt gezien en gewaardeerd. Dit laatste komt (zo realiseren ook deze respondenten zich) doordat er ook onzekerheden zijn en er nog steeds drugsproblemen bestaan. Die drugsproblemen liggen – wat de precieze omvang ook mag zijn – inmiddels meer dan een kwart eeuw op een substantieel niveau.

Professionele respondenten (politie, gemeente) stellen vast dat er onzekerheden bestaan over de stand van zaken in binnenstad en centrum. Die houden verband met veranderingen op de drugsmarkt. Het gaat om de volgende punten:

- a. Runners en dealers moeten meer moeite doen dan in het (recente) verleden om drugsklanten te werven in de binnenstad. Er zijn veel minder potentiële drugsklanten op straat. Dit is op zich vooruitgang, maar het afgenomen aanbod van drugsklanten leidt per potentiële klant eerder tot actieve en soms luidruchtige klantenwerving door runners, tot *stalking* van de potentiële klanten (soms wordt een bewoner aangezien voor een mogelijke klant) en tot conflicten tussen dealers. Dit deal- en runnersgedrag valt eerder op doordat het rustiger is op straat door de enorme afname van de stroom coffeeshopklanten.
De toegenomen zichtbaarheid van het dealen en runnen vanwege de afgenomen drugsdrukke op straat leidt, in combinatie met het toezicht van met name het Doenteam, tot meer teamwerk en tot taakverdeling onder dealers en runners. Er zijn uitkijkposten, runners hebben geen drugs op zak en er wordt (met de klant) gezocht naar een veilige locatie voor de overdracht van drugs.
- b. Straatdealers hebben, volgens politiemensen, een lange adem. Ze lijken te wachten op betere tijden: met een lagere pakkans en meer klanten. Wat de pakkans betreft lijkt dit geen onrealistische inschatting. De repressieve aanpak van runners en dealers in het centrum leunt operationeel sterk op het zogenoemde Doenteam en op de taakveldhouder verdovende middelen. Het Doenteam bestaat vandaag de dag uit twee vaste teamleden en vier wisselende leden. In de reguliere politiedienst wordt de prioriteit niet (meer) op drugs gelegd, onder meer omdat de politie constateert dat (de overlast van) de straathandel minder omvangrijk is dan in het recente verleden (mei 2013 of mei 2012 en de maanden daarna) en beduidend minder dan in de jaren negentig.
- c. Er zijn tal van motieven voor buitenlandse (soft-)drugsklanten om *niet* meer naar de binnenstad of het centrum van Maastricht te komen. Want: ze mogen de Maastrichtse coffeeshops niet in; ze kunnen naar andere Limburgse coffeeshops; er

is steeds vaker een redelijk goed alternatief dichtbij huis; ze kunnen elders afspreken met dealers die in of rondom Maastricht opereren; en de pakkans is in de binnenstad en in het centrum van Maastricht groter dan op menig andere locatie. Dit roept de vraag op waarom een categorie *toch* (nog) komt. Volgens respondenten komt dit doordat de in ruim twintig jaar opgebouwde drugsreputatie van de Maastrichtse binnenstad niet zomaar verdwijnt en een categorie drugsklanten blijft trekken. Mede vanwege de hogere strafmaat in het buitenland wordt de hogere pakkans in Maastricht door een categorie op de koop toe genomen.

- d. Politiemensen wijzen er op dat informatie over georganiseerde drugshandel zelden leidt tot strafrechtelijk onderzoek. Dit komt onder meer doordat de recherche of opsporing meer prioriteit geeft aan delicten waarvan slachtoffers aangifte doen, zoals straatroof, overvallen, woninginbraak, andere vermogensdelicten of geweldsdelicten. De consequentie is dat er meer bekend is over de drugsoverlast en over de straathandel (de onderkant van de drugsmarkt) dan over de beter georganiseerde drugshandel. Uitvoerders die nog het meeste zicht hebben op criminele kopstukken en op patronen in de georganiseerde drugshandel zouden graag zien dat er vaker opsporingsonderzoeken worden opgestart naar Maastrichtse drugscriminelen (los van de vraag waar ze in de stad actief zijn) of naar de stromen van het drugsgeld.

Respondenten (bewoners, maar ook professionals) stellen ook vast dat er problemen (blijven) bestaan in het centrum of in de binnenstad. Het gaat deels om drugsoverlast of om zichtbare drugsriminaliteit, maar voor een ander deel om ondermijnende effecten van (drugs-) criminaliteit. Het betreft de volgende punten:

- a. Bewoners vinden het problematisch dat de drugsproblemen in hun wijk al lang op een (te) hoog niveau liggen. Ze zien veranderingen en op onderdelen ook vooruitgang (bijvoorbeeld veel minder overlast van buitenlandse drugsklanten), maar uiteindelijk stemt de ontwikkeling vaak niet tevreden of ontevreden. Professionals begrijpen dergelijke inschattingen of emoties, maar wijzen ook (zeker als ze al lang in de stad werken) op de forse afname van de drugsoverlast en straathandel in de afgelopen twintig jaren.
- b. Bewoners en ook professionals zien verdachte panden, zoals detailhandel of horeca, die in handen zijn van personen met een louche of criminele reputatie of waar dergelijke personen komen. Enkele respondenten (bewoners) melden intimidatie of zeggen dat ze twifelen of ze over bepaalde personen meldingen durven te doen. Respondenten zien niet alleen 'verdachte panden', maar ook verval en leegstand. Het betreft ook enkele tamelijk centraal gelegen (winkel)straten, zoals de Hoenderstraat of de Brusselsestraat. Dit contrasteert met het sterke en sfeervolle imago dat de Maastrichtse binnenstad of centrum juist heeft.
- c. Bewoners vertrouwen er mondjesmaat op dat informatieverstrekking over drugsoverlast of -criminaliteit leidt tot doeltreffende en gerichte actie van politie of gemeente. Op concreet niveau zijn er voorbeelden van succesvolle interventies, maar daar staan slechte ervaringen tegenover.

- d. De overlast van de massale stroom buitenlandse coffeeshopklanten is weggevallen. Er is echter nog illegale straathandel, die met name overlast geeft in het zogenoemde Kadegebied en in een buurt net buiten het coffeeshop- en cameragebied (Boschstraatkwartier).

4.3.2 Straatinformatie: een mini-enquête

In opdracht van de gemeenteraad van Maastricht heeft Flycatcher een enquêteonderzoek uitgevoerd onder bewoners van Maastricht (zie Flycatcher, 2014 voor de methodologische verantwoording). Op ons verzoek zijn enkele extra vragen gesteld. Die hadden onder meer betrekking op het gebied waar coffeeshops zijn gevestigd.¹² Er is gevraagd om steeds een inschatting te maken over de situatie vóór de verandering van het softdrugsbeleid (op 1 mei 2012) en over de huidige situatie. De enquête¹³ geeft de volgende resultaten:

- Vandaag de dag heeft 17% van de respondenten (zeer) vaak overlast van personen die buitenlandse softdrugstoeristen lijken te zijn. Over de periode voor 1 mei 2012 wordt dit gemeld door 22%. Zie tabel 4.1.
- Vandaag de dag ziet 38% van de respondenten (zeer) vaak personen waarvan ze denken of vermoeden dat ze zijn betrokken bij illegale softdrugshandel. Over de periode voor 1 mei 2012 meldt 31% dit. Zie tabel 4.2.
- Vandaag de dag vindt 39% de overlast van de illegale softdrugshandel (zeer) ernstig; 36% vindt dat dit voor 1 mei 2012 zo was. Zie tabel 4.3.

De bewoners schatten de situatie (dus) anders in dan professionals. Professionals vinden dat de stroom buitenlandse drugstoeristen fors is afgenomen, net als de overlast daar van. Professionals zien een afname van de (overlast van de) illegale drugshandel, al stellen ze wel vast dat de resterende handelaren agressiever opereren en eerder opvallen vanwege het afgenomen drugsverkeer.

Tabel 4.1 Hoe vaak heeft of had u in delen van Maastricht waar coffeeshops zijn gevestigd overlast van personen waarvan u denkt dat dit buitenlandse softdrugstoeristen zijn?

	Vandaag de dag			Vóór 1 mei 2012	
	Abs	%		abs	%
Zeer vaak	19	5	13	3	
Vaak	50	12	79	19	
Soms	150	36	140	34	
Zelden	117	28	109	26	
Nooit	68	16	60	14	
Weet niet	10	2	12	3	
Totaal	414	100	414	100	

¹² De vragen konden worden beantwoord door respondenten die in een buurt met een coffeeshop wonen en door respondenten die frequent die een dergelijke buurt bezoeken vanwege werk of privé.

¹³ De enquête is afgenomen tussen 18 juli 2014 en 8 september 2014.

Tabel 4.2 Hoe vaak ziet of zag u in delen van Maastricht waar coffeeshops gevestigd personen waarvan u denkt of vermoedt dat ze zijn betrokken bij illegale softdrughandel?

	Vandaag de dag			Vóór 1 mei 2012	
	<i>abs</i>	%		<i>abs</i>	%
Zeer vaak	47	11		17	4
Vaak	112	27		112	27
Soms	135	33		147	36
Zelden	68	16		72	17
Nooit	17	4		35	8
Weet niet	36	9		31	7
Totaal	414	100		414	100

Tabel 4.3 Hoe ernstig vindt of vond u vóór 1 mei 2012 de overlast van illegale softdrughandel in delen van Maastricht waar coffeeshops zijn gevestigd?

	Vandaag de dag			Vóór 1 mei 2012	
	<i>abs</i>	%		<i>Abs</i>	%
Zeer ernstig	41	10		23	6
Ernstig	116	29		114	30
Beetje ernstig	114	29		106	28
Niet ernstig	74	19		85	22
Helemaal niet ernstig	16	4		26	7
Weet niet	37	9		24	6
Totaal	398	100		379	100

4.4 Wijken buiten het centrum: drugs als probleem én kans

4.4.1 Straatinformatie: kwalitatief

De buitenwijken en wijken rond het centrum kregen al in de jaren negentig te maken met (voor hen) nadelige verplaatsingseffecten van de stevige aanpak van de harddrugscene in het centrum. De drughandel buiten het centrum lag niet alleen in handen van bewoners, want ook runners en dealers uit de Randstad waren en zijn actief. Die Randstad-criminelen hebben verblijfplaatsen in Maastrichtse wijken en zijn per telefoon bereikbaar voor nmet name buitenlandse klanten.

In de afgelopen jaren kregen buitenwijken weer te maken met verplaatsingseffecten. Blowers uit deze wijken gaan volgens respondenten vandaag de dag in beperkte mate naar de Maastrichtse coffeeshops. Een belangrijke categorie heeft de weg terug naar de coffeeshops niet gevonden (zie hoofdstuk 2). Respondenten wijzen er op dat er een verholde en mobiele illegale softdrugmarkt bestaat. De interne illegale markt - dat wil zeggen de softdrugs aankopen door bewoners in hun eigen wijk of stad - is gegroeid. Enkele respondenten:

“Iedereen kent wel iemand die wiet verkoopt, dus zo, via via, komt een ieder uit de eigen wijk wel aan wiet. Dus zij zijn niet afhankelijk van de coffeeshops.” (respondent, politie)

“Wat je ook zag, is met name dat er veel meer mensen naar de thuisteelt ging. Mijn eigen Maastrichtse wijkbewoners, die gingen zelf zo een paar plantjes doen.” (respondent, politie)

“Ik zie geen verschil door het I-criterium. Mijn gevoel zegt dat ze eigenlijk al nooit naar de coffeeshop gingen, maar gewoon naar lokale telers uit de wijk. Iedereen kent wel iemand, ze verullen elkaar niet, zo gaat dat. Onderling een beetje.” (respondent, politie)

De groei van deze interne softdrugsmarkt komt niet louter door het vernieuwde softdrugsbeleid. Het B-criterium is alweer afgeschaft en het I-criterium is niet gericht op ingezetenen. De interne softdrugsmarkt groeide wel door het tijdelijke B-criterium. De softdrugscriminaliteit in de (buiten-)wijken kreeg daarnaast ook een impuls door de economische crisis: hennepsteelt is een belangrijke inkomstenbron en softdrugs is goedkoper op de illegale markt. Bovendien raken blowers, onder meer jongeren, vertrouwd met die markt. De klantvriendelijkheid van de dealers neemt ook toe.

Er zijn enkele belangrijke handelsvormen op de interne softdrugsmarkt in Maastrichtse woonwijken. In de *eerste* plaats 'zachte doorverkoop' - dat wil zeggen zonder of met bescheiden winst - van softdrugs. Die drugs kan in een coffeeshop zijn gekocht of illegaal. Deze handel heeft plaats in vertrouwde sociale kringen.

In de *tweede* plaats signaleren uitvoerders een toename van kleinschalige hennepsteelt, gericht op het eigen gebruik en mogelijk op kleinschalige handel.

In de *derde* plaats is de mobiele drugshandel belangrijk. Dealers of runners bezorgen softdrugs op basis van bestellingen die per gsm of digitaal worden geplaatst. Er rijden zogenoemde wiettaxi's of pizzadealers.

In de *vierde* plaats is er straathandel op min of meer geïjkte locaties. Dit is nog het meest zichtbaar, al is voor bewoners of uitvoerders vaak niet duidelijk waar het nu precies om gaat: drugsgebruik en -overlast, of ook drugshandel; harddrugs, softdrugs of beide?

De Maastrichtse wijken kennen ook een bovenlokale softdrugsmarkt. Het gaat daarbij om dealers (uit de Randstad) en klanten (met name uit het buitenland) van buiten de gemeente. Om te beginnen nemen dealers klanten mee vanuit de binnenstad, om op een rustige plaats een deal te sluiten of drugs te overhandigen. Er wordt echter ook geprobeerd klanten op te vangen op invalswegen, nog buiten de binnenstad. Respondenten zien dat het drugs runnen op de A2 in de tweede helft van 2014 toenam; het betrof volgens hen wél met name harddrugs.

Een belangrijke handelsvorm bestaat uit klanten die met een afspraak naar een pand of straatlocatie (bijvoorbeeld een parkeerplaats) komen. Dit valt minder op en het gaat eerder om klanten die meer dan vijf gram softdrugs kopen. Dergelijke deals verliepen ook voor 1 mei 2012 deels al buiten de coffeeshops om, maar lagen later in 2012 en in 2013 op een hoger niveau dan daarvoor. De politie signaleert dat dit soort dealers ook op afgelegen plaatsen afspreekt of verder richting de klant beweegt voor een afspraak of overdracht, tot in België. Een Marokkaanse groep die tot voor kort vooral in Maastricht actief was, wordt inmiddels gesignaleerd over de grens, in België en richting Luik. Ze zouden zich daarbij vooral richten op harddrugshandel.

Respondenten wijzen er op dat drugscriminaliteit in verschillende Maastrichtse wijken met sociaaleconomische problemen - zoals Wyckerpoort, Wittevrouwenveld, Brusselsepoort en Malpertuis - een belangrijke inkomstenbron is. De hennepsteelt ligt volgens menig respondent op een beduidend hoger niveau dan cijfers doen vermoeden. Er zijn onder meer redelijk grootschalige plantages aangetroffen in het zogenoemde overlaatgebied. Het is in bepaalde sociale kringen geaccepteerde misdaad. Vanwege de geringe pakkans is de verleiding groot. Het is en blijft wel een criminele sector met grote ongelijkheden en geweld. Er zijn organisatoren en opkopers die veel geld verdienen, maar ook katvangers of stromannen die met veel minder genoeg moeten nemen. Toch gaat het voor mensen met

een laag inkomen al snel om criminele bijverdiensten die hoog zijn in relatie tot het legale inkomen. Respondenten wijzen op panden of woningen die op een voor hen onverklaarbare wijze zijn betaald.

Jongeren en jongvolwassenen die in deze buurten wonen handelden al in drugs (frequent ook of alleen harddrugs), maar benutten vanaf mei 2012 de groei van de softdrugsmarkt. Jonge tieners zouden hier een aandeel in hebben. De Randstad-dealers en –runners opereren ook in deze buurten en verblijven er regelmatig in woningen. De interne markt groeide doordat veel ingezetenen niet meer naar de coffeeshops gingen en door de economische crisis. Een andere klantencategorie zijn de buitenlandse drugsklanten die na mei 2012 naar Maastricht blijven komen. Aanvankelijk gaan ze voornamelijk naar het coffeeshopgebied, maar mede door de repressieve aanpak van de politie treden er twee effecten op: de toeristenstroom naar Maastricht neemt af en de illegale softdrugshandel wordt verplaatst naar andere Maastrichtse (volks)wijken. Deze drugshandel verloopt voor een belangrijk deel op basis bestaande contacten en op basis van afspraken.

Op de markt met buitenlandse klanten krijgen lokale dealers te maken met concurrentie van Randstad-runners. Die runners verkochten in het centrum al vaak harddrugs en softdrugs; dat is zo gebleven volgens respondenten. De Randstad-runners zorgen voor ondermijning in Maastricht. Ze zijn spookburgers die in woningen verblijven en die een schakel zijn in een drugshandelnetwerk. Ze rijden vaak in huurauto's en worden onder meer aangestuurd vanuit telefooncentrales die soms in de Randstad zijn gesitueerd. Hun gedrag zet kwaad bloed bij bewoners, maar laat ook zien dat drugshandel een goede inkomstenbron kan zijn.

Het lijkt er volgens respondenten op dat er aan de onderkant van de (soft-)drugsmarkt een categorie runners of dealers is die op dit moment kampt met inkomstenverlies. Ze beschikken niet over voldoende klant-contacten en zoeken agressief naar drugsklanten. Dit verklaart een observatie van respondenten. Aan de ene kant professionaliseert de softdrugshandel en verdwijnt deze uit het straatbeeld. Aan de andere kant leidt repressie tot taakverdeling en teamwerk tussen groepjes runners en dealers, waarbij een categorie met een gering klantenaanbod weer wat vaker dan in het recente verleden per auto agressief klanten zoekt. Dit wordt ook op de A2 weer wat vaker gesignaleerd.

Er zijn ook signalen dat de Randstad-runners zich deels verplaatsen. In die zin dat er minder in Maastricht actief zijn en dat ze andere markten in Nederland en België opzoeken.

4.4.2 Straatinformatie: een mini-enquête

Op ons verzoek heeft Flycatcher, tegelijkertijd met een bewonersenquête¹⁴ in opdracht van de gemeenteraad, enkele extra vragen gesteld over drugsoverlast en –criminaliteit in de woonomgeving. Dat laat voor heel Maastricht de volgende resultaten zien:

- Vandaag de dag heeft 15% van de respondenten in hun woonomgeving (zeer) vaak overlast van personen waarvan ze denken dat het buitenlandse softdrugstoeristen zijn. Voor de periode voor 1 mei 2012 meldt 18% dit. Zie tabel 4.4.

¹⁴ De enquête is afgenomen tussen 18 juli 2014 en 8 september 2014.

- Vandaag de dag ziet 27% van de respondenten (zeer) vaak personen die ze in verband brengen met illegale drugshandel. Over de periode voor 1 mei 2012 meldt 21% dit. Zie tabel 4.5.
- Vandaag de dag vindt 34% de overlast van illegale drugshandel (zeer) ernstig. 28% meldt dit ten aanzien van de periode voor 1 mei 2012. Zie tabel 4.6.

Tabel 4.4 Hoe vaak heeft of had u in uw woonomgeving overlast van personen waarvan u denkt dat dit buitenlandse softdrugstoeristen zijn?

	Vandaag de dag			Vóór 1 mei 2012	
	<i>abs</i>	%		<i>Abs</i>	%
Zeer vaak	32	3		34	4
Vaak	116	12		131	14
Soms	243	25		259	27
Zelden	211	22		190	20
Nooit	268	28		243	25
Weet niet	89	9		102	11
Totaal	959	100		959	100

Tabel 4.5 Hoe vaak ziet of zag u vóór 1 mei 2012 in uw woonomgeving personen waarvan u dacht of vermoedde dat ze waren betrokken bij illegale drugshandel (in softdrugs of harddrugs)?

	Vandaag de dag			Vóór 1 mei 2012	
	<i>abs</i>	%		<i>Abs</i>	%
Zeer vaak	67	7		39	4
Vaak	194	20		166	17
Soms	278	29		309	32
Zelden	191	20		185	19
Nooit	145	15		170	18
Weet niet	85	9		90	9
Totaal	959	100		959	100

Tabel 4.6 Hoe ernstig vindt of vond u de overlast van illegale drugshandel (in softdrugs of harddrugs) in uw woonomgeving?

	Vandaag de dag			Vóór 1 mei 2012	
	<i>abs</i>	%		<i>abs</i>	%
Zeer ernstig	78	10		45	6
Ernstig	193	24		174	22
Beetje ernstig	231	28		237	30
Niet ernstig	143	18		165	21
Helemaal niet ernstig	83	10		84	11
Weet niet	85	10		84	11
Totaal	814	100		789	100

5. In antwoord op de onderzoeksvragen

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden in vier paragrafen (5.2 tot en met 5.5) de onderzoeksvragen beantwoord. Die beantwoording leunt sterk op de belangrijkste bevindingen, zoals we die aan het begin van de hoofdstukken twee tot en met vier hebben opgenomen. We sluiten in paragraaf 5.6 af met aanbevelingen.

5.2 Wat zijn belangrijke patronen in het coffeeshopbezoek?

De Maastrichtse coffeeshops worden sinds 1 mei 2012 geconfronteerd met een forse afname van klandizie en omzet. Het grote aantal buitenlandse coffeeshopklanten is weggevallen in Maastricht. Dit telt zwaar, omdat voor de beleidswijziging (beduidend) meer dan de helft van de bezoeken aan Maastrichtse coffeeshops werden afgelegd door personen die uit het buitenland kwamen.

Het grote omzetverlies vanwege het wegvallen van de 'buitenlandse' coffeeshopklanten (niet-ingezetenen) is op jaarbasis een verliespost van tientallen miljoenen voor de Maastrichtse coffeeshops. Dit is in overeenstemming met het kabinetsbeleid, want de Maastrichtse coffeeshops zijn kleinschaliger geworden. Er stroomt veel minder geld via 'de achterdeur' van deze coffeeshops het criminele hennepsteelt-circuit in.

De invoering van het B- en I-criterium leidde ertoe dat in 2012, na de beleidswijziging, ook veel 'Nederlandse coffeeshopklanten' weg bleven uit Maastrichtse coffeeshops. Door het schrappen van het B-criterium herstelde de Nederlandse coffeeshopmarkt zich enigszins, maar deze 'terugkeer' ligt volgens respondenten in Maastricht op een lager niveau dan gemiddeld in de zuidelijke grensstreek.

De autoriteiten (burgemeester en OM) en de politie in Maastricht handhaven het I-criterium. Dit heeft de relatie met de coffeeshophouders op scherp gezet. Volgens onze respondenten is die relatie ronduit slecht. Er is weinig of geen regulier contact of overleg. Er kondigt zich een probleem aan in Maastricht. Bij bijna elk beleidsalternatief is samenwerking nodig tussen aan de ene kant de coffeeshops en aan de andere kant gemeente, justitie en politie. Bij sommige beleidsvarianten, zoals het reguleren van de softdrugsproductie voor coffeeshops, is zelfs intensieve samenwerking nodig.

5.3 Welke trends tekenen zich af in de geregistreerde drugsincidenten?

We treffen vergelijkingen tussen perioden van een jaar vóór en na 1 mei 2012 (de datum waarop het B- en I-criterium werden ingevoerd in Maastricht). Vanwege tijdelijke registratieproblemen dienen we het jaar 2011 noodgedwongen buiten beschouwing te laten.

In 2010 worden er 2.205 drugsincidenten geregistreerd in Maastricht. Dit ligt in 2013 fors hoger met 3.296 registraties. In 2014 duikt het aantal geregistreerde drugsincidenten onder dat van 2010. De teller komt in 2014 namelijk uit op 2.004 drugsincidenten. Het I-criterium gaat dus inmiddels hand in hand met een afname van de geregistreerde drugsincidenten ten opzichte van de periode toen er nog veel niet-ingezetenen softdrugs kochten in Maastrichtse coffeeshops.

We zien hetzelfde soort patroon bij de registraties van 'overlast i.v.m. drugs'. Van een score van 1.850 registraties in 2010, via 2.883 in 2013 naar 1.720 registraties vanwege drugsoverlast in 2014. Het bewijst dat het onjuist is dat het I-criterium onvermijdelijk leidt tot een forse toename van de geregistreerde drugsoverlast in Maastricht. Integendeel.

5.4 Hoe ontwikkelt de drugsoverlast zich rondom coffeeshops en op stedelijk niveau?

Bewoners vinden het problematisch dat de drugsproblemen al lang op een hoog niveau liggen. Ze zien veranderingen en op onderdelen ook vooruitgang, bijvoorbeeld veel minder overlast van buitenlandse drugsklanten.

In opdracht van de gemeenteraad van Maastricht heeft Flycatcher (2014) een enquêteonderzoek uitgevoerd onder bewoners van Maastricht. Op ons verzoek zijn enkele extra vragen gesteld. Die hebben onder meer betrekking op het gebied waar coffeeshops zijn gevestigd. Er is gevraagd om steeds een inschatting te maken over de situatie vóór de verandering van het softdrugsbeleid (op 1 mei 2012) en over de huidige situatie. De enquête geeft de volgende resultaten te zien voor het coffeeshopgebied:

- Vandaag de dag heeft 17% van de respondenten (zeer) vaak overlast van personen die buitenlandse softdrugstoeristen lijken te zijn. Voor 1 mei 2012 werd dit gemeld door 22%.
- Vandaag de dag ziet 38% van de respondenten (zeer) vaak personen waarvan ze denken of vermoeden dat ze zijn betrokken bij illegale softdrugshandel. Over de periode voor 1 mei 2012 werd dit door 31% gemeld.
- Vandaag de dag vindt 39% de overlast van de illegale softdrugshandel (zeer) ernstig; 36% vindt dat dit voor 1 mei 2012 zo was.

Professionals vinden dat de stroom buitenlandse drugstoeristen naar het centrum van Maastricht fors is afgenomen, net als de overlast daarvan. Professionals zien in dit deel van Maastricht een afname van de (overlast van de) illegale drugshandel, al stellen ze wel vast dat de resterende handelaren agressiever opereren en eerder opvallen vanwege het afgenomen drugsverkeer. Zie 5.5.

Flycatcher heeft ook enkele vragen gesteld over drugsoverlast en –criminaliteit in de woonomgeving. Dat geeft voor heel Maastricht de volgende resultaten:

- Vandaag de dag heeft 15% van de respondenten in hun woonomgeving (zeer) vaak overlast van personen waarvan ze denken dat het buitenlandse softdrugstoeristen zijn. Voor de periode voor 1 mei 2012 meldt 18% dit.
- Vandaag de dag ziet 27% van de respondenten (zeer) vaak personen die ze in verband brengen met illegale drugshandel. Over de periode voor 1 mei 2012 meldt 21% dit.
- Vandaag de dag vindt 34% de overlast van illegale drugshandel (zeer) ernstig. 28% meldt dit ten aanzien van de periode voor 1 mei 2012.

Professionals schatten de afname van de (overlast van) buitenlandse softdrugstoeristen hoger in dan de respondenten. Ze onderkennen wel dat er in Maastricht veel criminelen

actief zijn op de drugsmarkt en dat illegale drugshandel en –productie een belangrijke inkomsten bron zijn in kwetsbare wijken, maar ze vinden ook dat de zichtbare drugsproblemen vandaag de dag op een lager niveau liggen dan in de jaren negentig en in het eerste decennium van deze eeuw. Zie 5.5.

5.5 Welke belangrijke ontwikkelingen zien professionals op de illegale softdrugsmarkt in Maastricht?

Professionals bij politie en gemeente treffen niet louter vergelijkingen tussen de huidige situatie in Maastricht en mei 2012, maar ze kijken verder terug. Naar de jaren negentig met veel harddrugproblemen. En naar de groei en grote omvang van de stroom coffeeshopklanten sinds die tijd. Maastricht maakte, vooral ook onder buitenlandse drugsklanten, naam als een stad waar goede drugs valt te kopen: het ging van meet af aan om harddrug én softdrug. Dit was en is sindsdien een groot probleem in de stad. Het is niet verdwenen en dat zal ook niet gebeuren. Maar ze zien - na een forse afname van de harddrugproblemen in het centrum sinds/in de tweede helft van de jaren negentig - voor het eerst sinds jaren vooruitgang op het softdrugsdossier: het wegvallen van buitenlandse coffeeshopklanten en een afname van de illegale drugshandel met buitenlanders in Maastricht (coffeeshopklanten waren ook potentiële klanten voor harddrugshandelaren) en een afname van de drugsoverlast. De drugsoverlast in het centrum is, zo benadrukken deze respondenten, veel kleiner dan ongeveer twee decennia geleden het geval was.

Professionele respondenten stellen ook vast dat er onzekerheden of drugproblemen blijven bestaan *in het centrum*. Het weegt zwaar dat de problemen inmiddels al lang aanhouden. Ze liggen nog steeds op een substantieel niveau, al veranderen ze van karakter. De overlast van de massale stroom buitenlandse coffeeshopklanten is weggefallen. Er is echter nog straathandel, die met name overlast geeft in het zogenoemde Kadegebied en in een buurt net buiten het coffeeshop- en cameragebied (Boschstraatkwartier). Dealers en runners opereren vaker in groepsverband vanwege politietoezicht en vanwege het afgenomen aanbod van potentiële klanten. Ze opereren agressiever dan voor 1 mei 2012 en proberen op te vallen voor de buitenlandse drugsklanten die nog wel naar Maastricht komen.

In Maastrichtse volkswijken wordt door een categorie bewoners wordt geklaagd over drugsoverlast. Dat neemt niet weg dat groepen in deze wijken gebruik maken van bestaande criminele kansen voor drugshandel en hennepcultuur. Die teelt ligt volgens respondenten op een veel hoger niveau dan uit de politiecijfers blijkt. Deze criminelen speelden in op de groei van de illegale softdrugsmarkt in de afgelopen twee jaar.

In de *eerste plaats* groeide die markt doordat dealers via runners op straat, en door het uitwisselen van contactgegevens, (meer) handel gingen drijven met buitenlandse klanten. De handel met buitenlandse klanten verdwijnt meer en meer uit het gezichtsveld vanwege deals op afspraak, verplaatsing naar Limburgse coffeeshops die het I-criterium niet handhaven of verplaatsing naar het buitenland te verplaatsen.

In de *tweede plaats* nam de interne vraag naar softdrug toe omdat blowers de coffeeshops meden ten tijde van het B-criterium. Nu dit is geschrapt, keren de Maastrichtenaren volgens onze respondenten mondjesmaat terug naar de lokale coffeeshops. Die terugkeer wordt niet belet door het I-criterium.

In de *derde plaats* is de economische crisis een impuls voor de illegale

softdrugsmarkt: hennepsteelt is een welkome inkomstenbron en softdrugs is goedkoper op de illegale markt.

De drugscriminaliteit heeft ondermijnende effecten in Maastricht. Hennepsteelt en illegale (soft)drugshandel zijn in Maastricht een misdaadprobleem waar vele (tientallen en honderden) miljoenen euro's in omgaan. Hiervan wordt geprofiteerd door criminele groepen en door criminele kopstukken, maar ook door personen of groepen onder burgers of ondernemers.

5.6 Aanbevelingen

In Maastricht zijn wij gestuit op een drugsvraagstuk dat veel verder reikt dan de vraag hoe (het best) gestalte gegeven kan worden aan het coffeeshopbeleid. Het drugsvraagstuk is een omvangrijk crimineel én maatschappelijk probleem. Dit is ernstig, maar niet uniek. We troffen het namelijk ook aan in andere gemeenten met kwetsbare wijken en met een gunstige infrastructuur voor drugsproductie en drugshandel (zie Tops en Van der Torre, 2014).

Het valt op dat de drugsoverlast veel aandacht krijgt, en dat daarover relatief veel bekend is, maar dat er minder aandacht uitgaat naar de ondermijnende effecten van drugscriminaliteit. Daar is veel minder over bekend. Toch zijn die ondermijnende effecten wel zichtbaar in de stad. In de volkswijken krijgen veel inwoners te maken met drugs, als probleem of als kans: van criminele (neven-)inkomsten tot een mogelijkheid om goedkope softdrugs aan te schaffen. Maar ook in meer centrale delen van de stad tekent de ondermijning zich af, onder meer door leegstand en dubieuze bezittingen of verdachte ondernemingen. Tegen deze achtergrond formuleren we de volgende aanbevelingen:

- a. Verleg in het politieke, bestuurlijke en professionele denken - zo nodig - het perspectief van coffeeshopbeleid naar het drugsbeleid en het drugsvraagstuk.
- b. Beschouw het drugsvraagstuk niet alleen als een misdaad- en overlastprobleem, maar ook als een maatschappelijk probleem, omdat de criminele kansen die drugs (softdrugs en harddrugs) in Maastricht bieden een bedreiging zijn voor positieve beleidsinspanningen. Voor velen in Maastricht is drugs niet zozeer een bedreiging, maar een kans om geld te verdienen.
- c. Beoordeel het drugsvraagstuk niet alleen op de korte termijn (zie wel overweging g.), maar denk na over de komende tien jaren en kijk terug op de afgelopen twintig jaar. Heb oog voor bestaande problemen, maar inventariseer ook nuchter welke vooruitgang er is geboekt. We vinden het begrijpelijk dat er bij bewoners ergernis bestaat over het stelselmatige karakter van zichtbare drugsproblemen, maar we zouden het ook onbegrijpelijk vinden als niet wordt onderkend dat er op onderdelen vooruitgang is geboekt.
- d. Stel voor de gemeente Maastricht een 'ondermijningsbeeld' op. Dat is een rapport (deels vertrouwelijk, deels openbaar) dat in kaart brengt wat de ondermijnende effecten zijn van de georganiseerde misdaad, met bijzondere aandacht voor drugscriminaliteit.
- e. Breng de belangrijkste criminelen en criminele structuren in kaart – met netwerkanalyses – die actief zijn in Maastricht. Het gaat daarbij niet alleen om 'lokalen', maar ook om criminelen uit de Randstad.

- f. Drugs dient een topprioriteit te zijn voor bestuur, justitie en politie in Maastricht. We realiseren ons dat dit kan bijten met andere prioriteiten, al is de topprioriteit voor drugs in Maastricht een lokale invulling voor de landelijke prioriteit voor Ondernemende Criminaliteit. Dit veronderstelt landelijke ontvankelijkheid voor onderbouwde claims uit Maastricht of Limburg.
- g. Intensiveer het politietoezicht in buurten met relatief veel (publieke ophef over) drugsproblemen. Dit kan op korte termijn leiden tot meer publiek draagvlak voor het beleid, hetgeen ruimte geeft voor inspanningen die dieper ingrijpen op het drugsvraagstuk. Benut hiervoor de materiekennis en motivatie van het Doenteam.
- h. Intensiveer de bestuurlijke, fiscale en strafrechtelijke aanpak van georganiseerde drugscriminaliteit. Hierbij spelen professionals met grote lokale kennis van Maastricht (o.a. Frontière en Doenteam) een belangrijke rol. Zij dienen vanuit Maastricht op concrete wijze samen te werken met onder meer het RIEC.
 Er is in de afgelopen drie jaren belangrijke vooruitgang geboekt bij de aanpak van drugsoverlast in Maastricht. Die aanpak vergt echter wel een lange adem en een flexibele uitvoeringsorganisatie; omdat er zich (soms ineens) problemen zullen blijven aandienen en omdat het ook weer inspanningen zal vergen om de bakens te verzetten van de aanpak van drugsoverlast naar (ondernemende en niet altijd direct zichtbare) drugscriminaliteit. Dit vergt continuïteit van een projectorganisatie zoals Frontière.
- i. Als we tot slot (toch) inzoomen op het coffeeshopbeleid, dan brengt ons dat bij een overweging. Het I-criterium reduceert de toestroom van buitenlandse softdrugsklanten en daarmee de criminele geldstroom via de coffeeshops naar de wereld van georganiseerde drugscriminelen. Dit is een gunstig effect van het nieuwe softdrugbeleid en het is een motief om er aan vast te houden. Indien op enig moment - in de nabije of (wat) verdere toekomst - een vorm van gereguleerde softdrugsteelt voor coffeeshops wordt gerealiseerd, dan nemen de uitvoeringskosten daarvan af als de coffeeshops niet miljoenen keren per jaar worden bezocht door buitenlandse klanten. De geloofwaardigheid van het I-criterium neemt toe als dit criterium ook elders in de grensstreek of in het land geldt.

Literatuur

Bieleman, B. & Naayer, H. (2007). *Onderzoek coffeeshops Terneuzen*. Groningen/Rotterdam: Intraval.

Commissie van de Donk ("Geen deuren maar daden") Commissie-Van-de-Donk. 2009. *Geen deuren maar daden; nieuwe accenten in het Nederlandse drugsbeleid [TK 2008-2009, II, 24077, nr. 237]*. Den Haag: Adviescommissie Drugsbeleid.

COT & Politieregio Midden- en West-Brabant (2008). *Drugstoeristen in Roosendaal & Bergen op Zoom. Tellingen*. Den Haag: COT.

COT (2008). *Coffeeshopklanten in Roosendaal & Bergen op Zoom. Een enquête op straatniveau*. Den Haag: COT.

COT & Dufec (2011). *Onderzoek Coffeeshopbezoek Maastricht. Resultaten nulmeting*. Den Haag: COT.

Flycatcher (2014). *Onderzoek Ervaren drugsoverlast in Maastricht 0- & 1-meting*. Maastricht: Gemeente Maastricht.

Kamerstukken II 2010/11, 24 077, nr. 259.

Nijkamp, R. en B. Bieleman (2008). *Nulmeting overlast en bezoek coffeeshops Maastricht*. Groningen-Rotterdam-Maastricht: Intraval/OWP-Research.

Ooyen-Houben, M. van, Bieleman, B & Korf, D.J (2014). *Coffeeshops, toeristen en lokale markt. Evaluatie van het Besloten club- en het Ingezetenen criterium voor coffeeshops. Eindrapport*. Den Haag: WODC.

Politieacademie (2014). *Softdrugsbeleid in Midden en West Brabant & Zeeland: Een update*. Apeldoorn: Politieacademie (i.s.m. LokaleZaken en Beke Advies).

Rovers, B. & Fijnaut, C. (2011). *De Drugsoverlast in Maastricht en omliggende gemeenten; een schets van de problemen en het effect van tegenmaatregelen*. Antwerpen/Cambridge: Intersentia.

Snippe, J., Nijkamp, R. & Bieleman, B. (2012). *Hektor 2010 en 2011. Evaluatie aanpak drugstoeristen in Venlo*. Groningen/Rotterdam: Intraval.

Tops, P.W. & Torre, E.J. van der (2014). *Wijkeraanpak en Ondermijnende Criminaliteit*. Tilburg/Apeldoorn: Tilburg University/Politieacademie.

Bijlage 1

Verantwoording

We hebben voor dit onderzoek een reeks respondenten gesproken, bijna allemaal in de periode van mei tot en met oktober 2014. We namen een interview af van 18 politiemensen en van 6 gemeenteambtenaren.

We belegden ook een zogenoemde *street-level* bijeenkomst met 8 uitvoerders die niet bij de politie werken, maar als jongerenwerker (2), verslavingspreventiemedewerker (2) en als medewerker van een corporatie (4). We spraken met 9 specialisten over de georganiseerde misdaad in Maastricht: politie (5), Belastingdienst, Openbaar Ministerie en gemeente (2). Bij een bijeenkomst spraken we met 9 bewoners uit 8 verschillende buurten in Maastricht: Statenkwartier, De Heeg, Boschstraatkwartier, Wittevrouwenveld, Malberg, Scharn, Malpertuis en Heugem. Bij een bijeenkomst met ondernemers spraken we met 3 Maastrichtse ondernemers.

De politiecijfers die we hebben gebruikt zijn aangeleverd door de politie-eenheid Limburg. Onze survey-vragen zijn uitgezet door Flycatcher, gelijk met het onderzoek dat ze voor de gemeenten hebben uitgevoerd naar de ervaren drugsoverlast in Maastricht. Zie het rapport *Onderzoek Ervaren drugsoverlast in Maastricht 0- & 1-meting* voor de opzet van het survey.

Ten slotte hebben we observaties verricht op locaties in Maastricht die in de interviews en bijeenkomst centraal kwamen te staan. We hebben op meer dan 10 dagen dergelijke observaties verricht.

Colofon

Dit onderzoek is, in opdracht van de gemeente Maastricht, uitgevoerd door de Politieacademie. De auteurs zijn dr. E.J. van der Torre, drs. L. Schaap, dr. M. Gieling, prof. dr. P.W. Tops, m.m.v. A. Akgül en E. Groeneweg MSc.

Correspondentie:

Politieacademie, Postbus 834, 7301 BB Apeldoorn

U kunt een ingebonden versie van dit rapport bestellen via
Monique.The-Wiltink@politieacademie.nl

FRONTIÈRE

EVALUATIE 1 mei 2012 – 1 maart 2015

043-3505111

Gemeente Maastricht

Lien Notermans
Team Veiligheid
Tel: +31621833083

Inhoudsopgave

1. Inleiding	blz. 3
2. Doelstellingen	blz. 5
3. Wat hebben we gedaan?	blz. 6
4. Resultaat	blz. 9
5. Frontière 2.0	blz. 12

1. Inleiding

Om drugscriminaliteit en drugsgerelateerde overlast integraal aan te pakken en de overlast voor omwonenden te verminderen is in mei 2012 project Frontière van start gegaan. Frontière is een verdieping van het in 2008 gestarte Drugsmeldpunt, ingericht bij de meldkamer van de politie. Verbetering van het toen bestaande Drugsmeldpunt was wenselijk omdat er voor de burgers op dat moment geen mogelijkheid was om overlast anoniem te melden. Er vond ook geen of onvoldoende terugkoppeling plaats naar de melder en de verkregen informatie was niet of maar beperkt beschikbaar als sturingsinformatie voor politie en gemeente.

Samenwerkingsverband

Frontière is een samenwerkingsverband tussen onder meer de gemeente Maastricht, politie en openbaar ministerie. Daarnaast wordt samengewerkt binnen bestaande samenwerkingsafspraken met andere partners, zoals het Veiligheidshuis Maastricht Heuvelland, gemeentelijk Flexteam, belastingdienst, woningcorporaties, Sociale Zaken en andere gemeenten.

Informatiegestuurde handhaving

In het project Frontière staat de informatiegestuurde handhaving van de drugsoverlast centraal. De gemeente en haar partners bundelen de beschikbare informatie over drugsoverlast en delen deze informatie laagdrempelig met elkaar. Op basis van verzamelde gegevens kunnen snelle en slimme keuzes worden gemaakt (wie, wat, wanneer, welk instrument). Daardoor treden de deelnemende partners optimaal en integraal op en worden er betere resultaten gehaald.

Voor een succesvolle aanpak van drugsoverlast is vanuit landelijke ervaringen gebleken dat de elementen *informatie, communicatie en handhaving* niet los van elkaar kunnen worden gezien. Vanuit de informatiepositie wordt immers vorm gegeven aan de handhaving en de communicatie. De drie onderdelen zijn van groot belang voor een effectieve, samenhangende en integrale aanpak van drugsgerelateerde overlast en criminaliteit.

Invloed

Het meten van de invloed van het project Frontière als zodanig op de mate van ervaren overlast ten gevolge van het drugsgebruik drugsoverlast is nagenoeg onmogelijk omdat de resultaten van Frontière niet kunnen worden geïsoleerd van de totale drugsaanpak. Een objectief referentiekader ontbreekt daardoor. Bij de start van het project Frontière is bovendien het ingezetenen criterium ingevoerd, waardoor de situatie fundamenteel wijzigde. Het aantal meldingen is bovendien geen maatstaf: meer meldingen (bijvoorbeeld door meer bekendheid van het Drugsmeldpunt) betekent niet zonder meer dat bewoners meer overlast beleven.

Onderzoeken

Om het effect van het drugsbeleid te kunnen monitoren zijn er in 2014 twee afzonderlijke onderzoeken gedaan en rapporten uitgebracht:

1. Het onderzoeksbureau Flycatcher heeft in opdracht van de gemeenteraad een onderzoek gedaan om zicht te krijgen op de ervaren overlast door inwoners. Het bureau heeft in 2013 en 2014 metingen uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek zijn in een rapport samengevat.
2. De politieacademie heeft in opdracht van de portefeuillehouder veiligheid onderzoek gedaan naar patronen, trends en ontwikkelingen van coffeeshopbezoek in Maastricht. De resultaten zijn weergegeven in twee rapporten:
 - a) Het nieuwe coffeeshopbeleid: een overzichtelijke tussenbalans in Maastricht (van der Torre, april 2013);
 - b) Softdrugsbeleid in Maastricht: De tweede tussenbalans (van der Torre, januari 2015).

Cijfers

Cijfers over het aantal meldingen worden in deze evaluatie niet gepubliceerd. In het rapport *Softdrugsbeleid in Maastricht: De tweede tussenbalans (van der Torre, januari 2015)* worden de grafieken en cijfers over drugoverlast beschreven en in de context geplaatst.

De evaluatie van project Frontière dient in combinatie met dit rapport gelezen te worden, om de stand van zaken in maart 2015 in de breedte weer te geven.

2. Doelstellingen

In het bij de start (mei 2012) van het project Frontière opgestelde visiedocument is een aantal doelstellingen benoemd:

Hoofddoelstelling:

Het **versterken van de integrale aanpak** van drugsoverlast (1) en drugscriminaliteit (2) teneinde de in de stad door burgers gevoelde drugsoverlast en hiermee samenhangende onveiligheid zichtbaar en merkbaar te verminderen.

Subdoelstellingen:

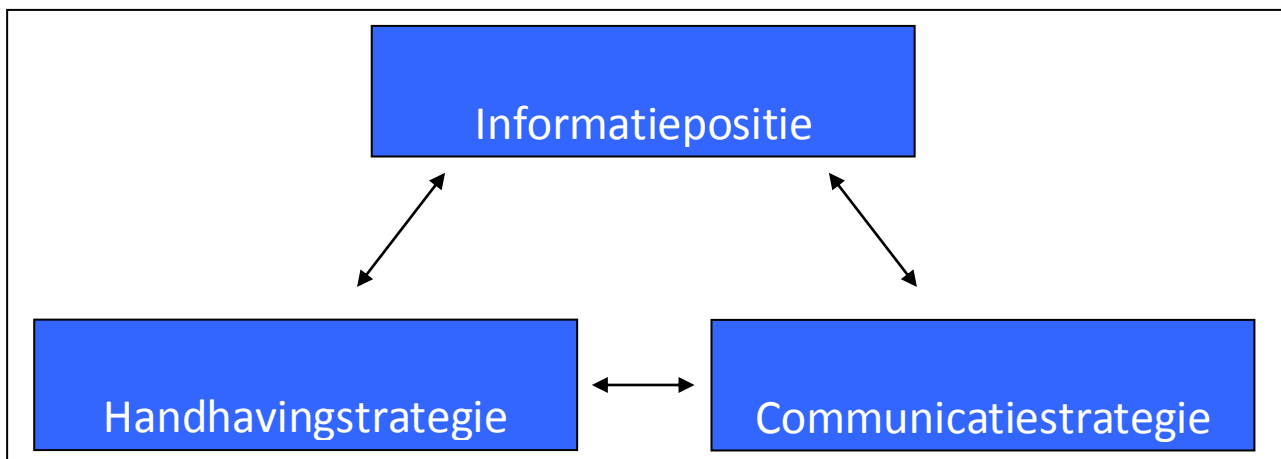
Het versterken van de **informatiepositie** over drugsoverlast van de hierbij betrokken instanties.

Het op basis van deze gedeelde informatiepositie gericht inzetten en prioriteren van **toezicht- en handhaving** van drugsoverlast.

Het **gericht communiceren** over de aanpak van de drugsoverlast, zowel naar degenen die drugsoverlast ervaren/melden in de stad, als naar degenen die drugsoverlast veroorzaken en alle direct dan wel indirect bij deze aanpak betrokken partners.

Het verder integreren van de **persoonsgerichte aanpak** bij de aanpak van de drugsoverlast in Maastricht.

Project Frontière

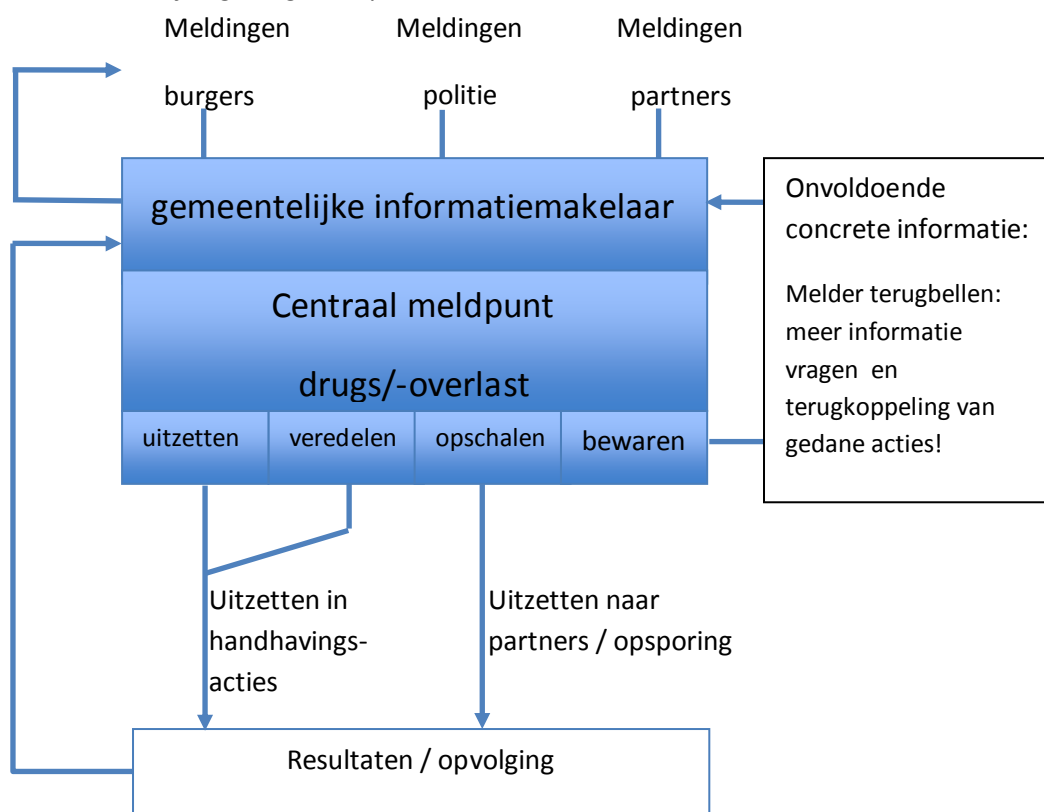
Aan de hand van het bovenstaande drieluik, aangevuld met de persoonsgerichte aanpak zullen de volgende hoofdstukken opgebouwd worden. Langs deze weg zal de integrale aanpak van drugsoverlast en –criminaliteit van 1 mei 2012 – 1 januari 2015 beschreven worden.

3. Wat hebben we gedaan?

Informatiepositie

Frontière is vooral een informatieknooppunt. Informatiestromen worden door Frontière opgespoord; de informatie wordt verzameld, aangevuld en geanalyseerd. Aan de hand van de verzamelde gegevens wordt ook nieuwe, nog ontbrekende informatie gegenereerd die zo concreet mogelijk wordt gemaakt. Het doel is om uit de beschikbare informatie zoveel mogelijk winst te behalen. Het herkennen van een trend in een bepaalde buurt is essentieel om een juiste aanpak te kunnen bepalen. Op basis van het totaalpakket aan informatie wordt in een wekelijks overleg bepaald of en zo ja welke (integrale) acties worden ingezet.

Procesbeschrijving Drugsmeldpunt

Handhavingstrategie

DOEN:

Bij de politie is er sinds 1 mei 2012 een team van 6 personen ingezet voor het bestrijden van drugsoverlast: het DOEN-team. DOEN staat voor *drugsoverlast effe niet*. Het DOEN-team werkt nauw samen met het Drugsmeldpunt. In het wekelijks operationeel overleg wordt op basis van de meldingen afgestemd en bepaald waar de prioriteiten liggen. Er wordt besloten wie met een melding aan de slag gaat; dit kan bij diverse disciplines binnen en buiten de politie- en gemeenteorganisatie worden weggezet. De week daarna wordt geëvalueerd wat het effect van de ingezette interventies is. Daarnaast is er veelvuldig, vaak dagelijkse operationele afstemming.

GBO (Gebiedsontzegging) en samenscholing:

Het instrument van de gebiedsontzeggingen (GBO) is veelvuldig ingezet. Oorspronkelijk beperkte de gebiedsontzegging zich tot het gebied rond de van Hasseltkade. Het gebied is in 2014 verder uitgebreid van het centrumgebied naar de hele stad, waarbij een verdeling in vijf gebieden is gemaakt. Sinds 1 mei 2012 zijn er ruim 2400 GBO's uitgeschreven.

Het verbod op samenscholing wordt regelmatig ingezet. De aantallen zijn echter niet uit het totaal van aanhoudingen te filteren. Voor het optreden tegen samenscholing is cameratoezicht van onschatbare waarde: zonder cameratoezicht is het nauwelijks mogelijk over te gaan tot een aanhouding voor samenscholing.

Team Handhaven:

In het eerste jaar van Frontière was gemeentelijk handhaven actief in het project Frontière. Wegens het gebrek aan handhavingmogelijkheden en het gevaarrisico is deze inzet begin 2014 stopgezet.

Samenwerken met Belgische politie:

Procentueel komen de meeste kopers van drugs uit België. Door het streng handhaven is de trend zichtbaar dat dealers uitwijken naar België. Om zowel de Belgische koper als het verschuiven van de handel aan te pakken en te monitoren is er al geruime tijd actieve uitwisseling van informatie met de Belgische politiecollega's.

Openbaar ministerie (OM):

Op operationeel niveau is er veelvuldig contact tussen politie en OM over de dossiers. Om de dossiers zo compleet als mogelijk aan het OM aan te leveren, heeft er een expertiseslag plaatsgevonden bij de collega's die voor het DOEN-team werken en gewerkt hebben.

Communicatiestrategie

Meldingen

Sinds de start van Frontière in mei 2012 zijn ruim 7.700 meldingen binnengekomen bij het Drugsmeldpunt. Melden kan via het telefoonnummer 043-3505111, via internet (waarbij de melder zelf kan kiezen of hij zijn contactgegevens achterlaat) of via Stichting M (Meld Misdaad Anoniem). Concreet betekent de opzet van het project Frontière dat er op jaarbasis ongeveer 2.500 meldingen worden gedaan door burgers, die op enigerlei wijze worden geconfronteerd met drugs.

Terugkoppeling

Alle meldingen worden geregistreerd en geanalyseerd. Met het merendeel van de melders is telefonisch of via e-mail contact opgenomen. Tijdens dit contact vraagt een medewerker van het Drugsmeldpunt om meer informatie over de situatie en/of geeft de medewerker terugkoppeling over het verloop van de actie na de melding. Op jaarbasis zijn er door deze werkwijze ongeveer 5.000 contacten met burgers.

Bijeenkomsten

Ook wordt er regelmatig een gezamenlijke bijeenkomst met de buurtplatforms, politie en gemeente belegd. De behoefte aan overleg was in de eerste twee jaren hoog, waarna het aantal buurtplatforms dat aansloot bij dit overleg afnam. Gezamenlijk is in 2014 besloten dit overleg in frequentie terug te brengen tot 3 keer per jaar en meer als dat wenselijk is.

Naast een overleg met de gezamenlijke buurtkaders wordt op uitnodiging individuele bijeenkomsten van buurtkaders en VBT's (Veilige Buurten Teams) bezocht. Dit wordt in nauwe samenwerking met de wijkagent vormgegeven. Door het buurtkader/VBT worden buurtbewoners uitgenodigd of worden gesignaleerde vragen of concrete overlastsituaties in beeld gebracht. Op basis van deze informatie worden interventies uitgezet en de resultaten worden teruggekoppeld naar het buurtplatform en/of op hun website gepresenteerd.

Pinpointen

Naast terugkoppeling naar de melder wordt ook regelmatig gekozen voor extra informatievoorziening richting een straat of buurt. Dit noemen we *pinpointen*. Concreet betekent dit een huis-aan-huis brief of een artikel in een buurtkrantje waarin een drugsgerelateerde politieactie, woningsluiting of andere gebeurtenis wordt toegelicht.

De veiligheidsgevoelens en overlastbeleving van bewoners zijn daarbij leidend: op basis hiervan wordt een zorgvuldige keuze gemaakt voor de boodschap en het communicatiemiddel. In het kader van verwachtingsmanagement en informatievoorziening wordt het Drugsmeldpunt altijd toegelicht.

Social media

Naast pinpointcommunicatie wordt door wijkagenten en DOEN gebruik gemaakt van Twitter en Facebook om de burgers te informeren.

Persoonlijk contact

Het blijft ook nodig om in gesprek te gaan met (vertegenwoordigers) van buurtbewoners. Dit kan te maken hebben met een specifieke overlastsituatie of met een behoefte of informatietekort bij een groep bewoners. Wanneer deze noodzaak wordt geconstateerd speelt het Drugsmeldpunt hier actief op in.

Persoonsgerichte aanpak

In Maastricht zijn vooral runners uit Rotterdam en omgeving actief. De afstemming en informatie-uitwisseling met de gemeente Rotterdam is in uitvoering. De wederzijdse informatie-uitwisseling op basis van individuele plannen van aanpak wordt steeds verder uitgewerkt. Partners uit Rotterdam zijn betrokken bij deze aanpak.

In Maastricht is de aanzet gemaakt voor het opstellen van een top X. Er wordt een lijst samengesteld van diverse doelgroepen. De notoire Maastrichtse overlastveroorzakers/runners krijgen een plek op deze lijst. Onder regie van het Veiligheidshuis worden voor de geprioriteerde overlastveroorzakers individuele plannen van aanpak opgesteld conform de werkmethode van het Veiligheidshuis.

4. Resultaat

Informatiepositie

Samenwerking in project Frontière heeft geleid tot een versteviging van de informatiepositie van partijen die werken aan de bestrijding van drugsoverlast.

Intensieve samenwerking gemeente en politie

Voor de samenwerking met de politie is gebleken dat het van belang is dat de gemeentemedewerkers van het project Frontière zijn gehuisvest in het politiebureau. Door dagelijks overleg met diverse disciplines binnen het politiebureau is een intensieve werkrelatie ontstaan die essentieel is voor dit dossier.

Handhavingstrategie

Sinds de veranderingen in het softdrugsbeleid, onder andere door invoering van het ingezetenen criterium en de handhavingstrategie van het project Frontière is, volgens gemeente en politie, het softdrugverkeer op straat afgenomen.

Succesvoller optreden

Door de beschreven aanpak van het Drugsmeldpunt, het verzamelen, aanvullen en analyseren van informatie, worden acties uitgevoerd die vaker tot een positief resultaat leiden. Het blijkt dat ook andere partners hierdoor succesvoller op kunnen treden. Door uitgebreide, kwalitatief goede en relevante informatie is het aantal in behandeling genomen dossiers fors uitgebreid en is de slagingskans van de ingezette acties in het optreden tegen overlast en handel beduidend groter dan in de periode voor de start van project Frontière.

Minder overlast op straat

De acties die worden uitgevoerd op basis van de verkregen informatie die door Frontière is verzameld, sorteren effect. Er is zichtbaar minder overlast op straat. De politie kan adequater reageren op overlastlocaties en heeft een afnemend aantal drugsgelateerde aanhoudingen, ondanks onverminderde inzet.

Politiecijfers laten bovendien in totaliteit een afname van drugsoverlast zien. Het Drugsmeldpunt constateert een afname van het aantal meldingen, maar daar is moeilijk een oorzaak aan te koppelen: meldingsmoeheid, minder overlast, gewenning en gebrek aan vertrouwen in verandering zijn als mogelijke oorzaken te noemen. Hier zal echter meer onderzoek naar gedaan moeten worden.

Gebleven of vernieuwde overlast

Geconstateerd wordt dat er meer agressie is ontstaan tussen de runners. Er zijn beduidend minder klanten, waardoor de runners moeten "vechten" om de klant. Dit heeft overlast tot gevolg. Runners geven bij de politie zelf aan dat de afzetmarkt substantieel is gekrompen.

Er is op diverse, soms wisselende locaties in de stad nog sprake van drugshandel. Vooral in het kadegebied zijn nog runners aanwezig, die voor overlast en onveiligheidsgevoelens zorgen. In de buitenwijken is ook nog sprake van drugshandel, maar dan gaat het meestal over harddrugs. Deze vorm van handel was er altijd al. Het ingezetenen criterium is niet of nauwelijks van invloed geweest op deze vorm van drugshandel.

Openbaar Ministerie:

Het OM is tevreden met de manier waarop de dossiers door DOEN worden aangeleverd. Door de verbeterde volledigheid van de dossiers is er voor beide partijen winst behaald: een goed dossier aanleveren vergt geen correctie achteraf en dat spaart alle partijen tijd en energie.

Communicatiestrategie

De communicatiestrategie bestaat uit een uitgebreide terugkoppeling naar melders en intensieve, maar afgewogen communicatie over drugsgelateerde gebeurtenissen in de wijken van Maastricht. Dit heeft geresulteerd in waardeling, draagvlak en een verbeterde informatiepositie, zoals reeds beschreven.

Terugkoppeling vanuit het Drugsmeldpunt

Burgers zien graag direct actie op straat en daarmee resultaat van de melding die zij hebben gedaan. In veel gevallen is dat echter niet mogelijk. Het Drugsmeldpunt is geen alarmnummer en drugshandel is snelle handel: een transactie duurt maar enkele seconden.

Het onderhouden van contact met de burger die een melding doet, wordt zeer gewaardeerd. Door de werkwijze uit te leggen, ontstaat begrip voor de wijze waarop de drugsoverlast wordt bestreden. In de praktijk blijkt daarnaast dat consequent terugbellen na ontvangst van een melding niet alleen veel waardering oplevert bij de melder, maar vooral veel extra informatie oplevert, waardoor efficiënter en effectiever geïntervenieerd kan worden. Het geeft een goed beeld van de straten, buurten en concrete plekken in de stad waar de overlast zich concentreert.

Waarneming melden of ervaren overlast

Tijdens het terugbellen wordt aan de melders gevraagd of ze overlast ervaren of dat ze hun waarneming alleen willen melden. Hieruit blijkt dat niet bij alle meldingen sprake van overlast is, want vaak meldt men gewoon wat men ziet, zonder daar overlast van te hebben. Er is een verschuiving zichtbaar van ervaren van overlast naar melden van waarnemingen. De verhouding is nu ong. 40 % overlast, 60% melden.

Goede communicatie met burgers en buurten is essentieel voor een betrouwbaar sturingssysteem. Er zijn op jaarbasis ongeveer 2500 meldingen. Dit zijn 5.000 contacten met burgers op basis van drugsgelateerde meldingen (melding en reactie van Drugsmeldpunt op melding). De gemeente en politie hechten veel waarde aan contact met de burgers. Deze vorm van burgerparticipatie wordt door alle partijen als zeer waardevol ervaren.

Kennis van Drugsmeldpunt

Door middel van de ingezette communicatiestrategie hebben alle inwoners van Maastricht kennis kunnen nemen van het Drugsmeldpunt. Via de website van de gemeente, folders in winkels, bij instellingen en visitekaartjes, uitgedeeld door wijkagenten, artikelen in regionale (digitale) media, weekbladen, buurtblaadjes, websites buurtplatform, pinpoint-communicatie in kleinere gebieden in de stad naar aanleiding van acties, aanhoudingen en woningsluitingen is er een permanente communicatie met de Maastrichtse burger.

Tevreden over contact

Er zijn sinds 1 mei 2012 ruim 7700 meldingen bij het Drugsmeldpunt binnengekomen. Deze inwoners weten het Drugsmeldpunt te vinden op het moment dat ze iets waarnemen dat met drugs te maken heeft of als ze overlast ervaren. Deze bewoners zijn desgevraagd tevreden met de werkwijze van het Drugsmeldpunt: ze vinden het heel erg fijn dat ze een reactie krijgen op hun melding en daar waar resultaat geboekt is, vinden ze het prettig te weten dat ze hier een bijdrage aan hebben kunnen leveren.

Keuzes in communicatiestrategie

Bij de keuzes in de communicatie over drugsoverlast spelen veiligheidsgevoelens en overlastbeleving van de inwoners van Maastricht een leidende rol. Deze keuzes vragen dus om zorgvuldigheid als het gaat om timing, boodschap en communicatiemiddel. De communicatiestrategie vraagt daarom om regelmatig afstemmen over de dan heersende stand van zaken en moet constant gemonitord en in de uitvoering bijgesteld worden.

Het effect van communicatie binnen project Frontière op de mate van de door burgers ervaren overlast is moeilijk precies te duiden. Feit is wel dat er vanuit professionele perspectief kan worden gesteld dat de organisatie van en rond Frontière door burgers en professionals als zeer zinvol wordt ervaren. Door het verzamelen van informatie op één centraal punt kan veel efficiënter, effectiever en integraler door de diverse partners worden opgetreden, ook in communicatieve zin.

Beeld over de drugsoverlast

De meningen over de aanpak van drugsoverlast bij de inwoners van Maastricht lopen erg uiteen. Sommige burgers beschrijven een toename van de overlast, anderen willen zeker niet meer terug naar de situatie voor 1 mei 2012, ondanks dat er soms nog sprake is van overlast. Dit is afhankelijk van de plek waar men woont in Maastricht, de politieke voorkeur en de subjectieve beleving van overlast. Persoonlijke meningen en voorkeuren hebben een groot effect op de veiligheidsbeleving en zijn maar beperkt te beïnvloeden.

Subjectieve en objectieve veiligheidsbeleving

Daarom wordt vanuit Frontière ook op vernieuwende manieren met de beleving van drugsoverlast omgegaan. Rondom de kade blijft de overlast cijfermatig groter dan in andere gebieden in de stad. Ook wat betreft de meldingen is de kade 'verantwoordelijk' voor een procentueel groot gedeelte van de meldingen. Qua handhavingstrategie zijn in dit gebied alle beschikbare handhavinginterventies veelvuldig ingezet. We zien dat de runners na korte tijd hun werkwijze verfijnen om de interventies te ontwijken. Met de bewoners van het kadegebied zijn we eind 2014, onder leiding van het CCV gestart met het uitdiepen van de objectieve en subjectieve (on)veiligheidsbeleving. Samen verkennen, meedenken, meedoen en mee beslissen wat concreet de volgende stap is, is momenteel onderwerp van gesprek. Dit traject wordt voortgezet en indien succesvol ingezet bij andere overlastsituaties.

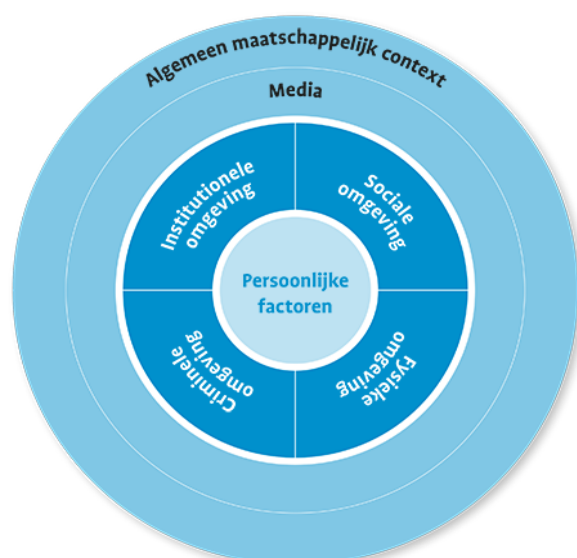
Beïnvloedbare factoren

Interessant voor beleidsmakers is natuurlijk de vraag welke factoren je kunt beïnvloeden en welke interventies je kunt inzetten om de veiligheidsbeleving te verbeteren. In principe liggen factoren die een effect hebben op veiligheidsbeleving op drie niveaus: persoonlijk, situationeel en algemeen maatschappelijk.

Een manier om deze factoren te ordenen vind u terug in onderstaand figuur. Belangrijk om te weten is dat beleid vooral invloed heeft op de situationele factoren: institutionele, sociale, fysieke en criminele omgeving.

Persoonlijke factoren hebben een groot effect op de veiligheidsbeleving, maar zijn vanuit het beleid maar beperkt te beïnvloeden. Hetzelfde geldt voor de algemeen maatschappelijke factoren en de media.

De aanknopingspunten voor het beleid liggen dus vooral op het niveau van de situationele factoren: dit moet tot bescheidenheid manen waar het gaat om de ambities. Hiervoor is binnen project Frontière is veel aandacht, in het verleden en in de toekomst.

5. Frontière 2.0

Informatiepositie

In de afgelopen jaren is bij Frontière aangetoond dat een zo uitgebreid mogelijke verzameling van meldingen en coördinatie van informatie van essentieel belang is om een juiste handhavingstrategie toe te passen en snel te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen, waardoor met een ingezette actie een optimaal resultaat behaald kan worden. Voortzetting van deze wijze van verzamelen, coördineren en analyseren van informatie is essentieel om adequaat op te kunnen blijven treden bij signalen van overlast. Zowel politie als gemeente heeft hier groot belang bij.

Handhavingstrategie

De ervaring leert dat de wijze waarop drugsoverlast wordt bestreden vaak “meer van hetzelfde” is. Daar waar het optreden van de politie zich binnen de formele kaders afspeelt, anticiperen de drugsrunners op de ingezette handhavingstrategieën en ontwikkelen innovatieve methoden om zich aan handhaving te kunnen onttrekken. Dit vergt van gemeente, politie en andere partners een voortdurend zoeken naar nieuwe handhavingstrategieën.

Lange adem

De aanpak van drugsoverlast is een zaak van lange adem en voortdurende snelle anticipatie (zie van der Torre: Maastricht-Softdrugsbeleid-2^e tussenbalans, januari 2015). Er moet consequent worden ingespeeld op veranderende maatschappelijke ontwikkelingen.

Keuzes in capaciteit

Er is de afgelopen jaren een enorme hoeveelheid informatie verzameld, zowel over individuen als over de organisaties eromheen en hun werkwijzen. Deze informatie kan leiden tot meer succes in opsporing en vervolging. Hier moet echter ook (andere) capaciteit voor worden ingezet/vrij worden gespeeld. In het totaal van prioriteiten, is dit vooral binnen de politieorganisatie een voortdurend schipperen met beschikbare uren in relatie tot de prioriteiten.

DOEN-werkzaamheden

Door vanaf maart 2015 de DOEN-werkzaamheden breed binnen het basisteam van de politie te implementeren (en niet meer te spreken van een DOEN-team), is een begin gemaakt om de opgedane kennis en expertise te verdiepen en de inzet op het drugsdossier binnen de basiseenheid te verbreden. Hierdoor zullen naar verwachting de operationele prestaties verder toenemen. Het blijft echter van belang voortdurend te sturen op basis van een gedegen probleemanalyse. Hiervoor is de nauwe samenwerking tussen gemeente en politie en de samenwerking met het RIEC van groot belang.

Ontwikkeling

Om de gebleven of vernieuwde overlast aan te pakken blijft project Frontière in ontwikkeling. De samenwerking tussen politie en handhaving wordt opnieuw geactiveerd en aangepast aan de hand van de wederzijdse bevoegdheden. Er is gekozen om gezamenlijke patrouilles van politie en handhavers op straat in te zetten, zodat er effectief meer ogen en oren op straat zijn. Door de gezamenlijke patrouilles kan elke partij zijn eigen verantwoordelijkheid nemen en steunt men elkaar in het optreden op straat.

Voortdurend wordt gezocht naar mogelijkheden om het handhavingarsenaal zowel strafrechtelijk als bestuursrechtelijk uit te breiden. Hiervoor wordt gekeken naar andere steden die interventies hebben ontwikkeld en de bruikbaarheid hiervan voor Maastricht.

Grensoverschrijdende aanpak

Overleg en informatie-uitwisseling met Belgische politiecollega's heeft ertoe geleid dat vanaf 2015 regelmatig gezamenlijke acties met Belgische collega's plaats gaan vinden om wederzijds kennis te delen en expertise te bundelen.

Nieuwe methoden

Kortom, naast de traditionele wijzen van bestrijding van overlast (strafrechtelijk en bestuursrechtelijk) kunnen en moeten nieuwe methoden worden ontdekt en onderzocht die een wezenlijke bijdrage kunnen leveren aan het reduceren van de ervaren overlast en het opsporen en vervolgen van drugscriminaliteit. Frontière vervult hierbij beleidsmatig en operationeel een spilfunctie.

Ondermijnende effecten

In het rapport van de politieacademie (Softdrugsbeleid in Maastricht: De tweede tussenbalans, van der Torre, januari 2015) wordt aandacht gevraagd voor de ondermijnende effecten van de drugscriminaliteit. Ondermijning is het verzwakken of misbruiken van de structuur van onze maatschappij, leidend tot een aantasting van haar fundamenteën en/of van de legitimiteit van het stelsel dat haar beschermt. Ondermijnende criminaliteit is vooral een economisch gedreven maatschappelijk fenomeen waarbij de verwevenheid van de onderwereld met de bovenwereld een belangrijk kenmerk is.

Het witwassen van drugsgeld is een voorbeeld van ondermijning. Dit is immers een manier om vanuit de drugswereld de reguliere markt te betreden met bijvoorbeeld investeringen in detailhandel en vastgoed, waardoor de marktwerking wordt aangetast. In het vervolg van de drugsaanpak zal meer aandacht moeten worden besteed aan dit soort verregaande consequenties van drugscriminaliteit voor de samenleving. Dit is een verdieping van de tot nu toe behaalde resultaten van de afgelopen jaren. Hiervoor wordt onder andere aansluiting gezocht bij de te ontwikkelen intelligence-aanpak binnen de gemeente, in nauwe samenwerking met het RIEC, de politie en andere partners, zoals de belastingdienst.

Communicatiestrategie

Gerichte communicatie was, is en blijft zowel naar burgers als tussen de professionele partners een uiterst effectief middel om informatie te krijgen en te delen. Aan communicatie moet door Frontière blijvend veel aandacht besteed worden.

Bij de deelnemende professionele partners moet een voortdurend bewustzijn worden gecreëerd voor het belang van de bestrijding van drugsoverlast. Als de focus van alle partijen gericht blijft op een groeimodel en voortschrijdend inzicht voor het bestrijden van drugsoverlast, drugshandel en bijbehorende criminaliteit, zal de bestrijding ervan nog effectiever en adequater kunnen worden opgepakt dan in het verleden.

Persoonsgerichte aanpak

In het voorjaar van 2015 wordt de persoonsgerichte aanpak geïntensiveerd, waarbij een regierol is weggelegd voor het Veiligheidshuis. De plannen van aanpak voor personen op de top X-lijst worden gestart.

Frontière 2.0

In de praktijk blijkt dat de werkwijze en de werkzaamheden van Frontière zich steeds vaker verbreden tot de drugsaanpak in zijn totaliteit, die resulteert in een effectieve, efficiënte en integrale aanpak.

In het rapport softdrugsbeleid in Maastricht: De tweede tussenbalans (van der Torre, februari 2015) staat in de aanbevelingen nadrukkelijk dat het van essentieel belang is om de aandacht op het drugsdossier vast te houden: 'Er is in de afgelopen drie jaren belangrijke vooruitgang geboekt bij de aanpak van drugsoverlast in Maastricht. Die aanpak vergt echter wel een lange adem en een flexibele uitvoeringsorganisatie; omdat er zich (soms ineens) problemen zullen blijven aandienen en omdat het ook weer inspanningen zal vergen om de bakens te verzetten van de aanpak van drugsoverlast naar (ondermijnende en niet altijd direct zichtbare) drugscriminaliteit. Dit vergt continuïteit van een projectorganisatie zoals Frontière.'

Deze aanbeveling wordt door de Stuurgroep Frontière (lokale driehoek: gemeente, politie, OM) onderschreven.

De financiering van het project Frontière is tot eind 2015 geborgd uit projectgelden. In de Kaderbrief 2015 zal een structureel financieringsvoorstel worden gedaan.

Maastricht, maart 2015
Lien Notermans